

művelődés

közművelődési havilap

melléklet • 2014 • 2

2014 erdélyi díjazottai

művelődés

közművelődési havilap

Szerkesztőségi tanács:

Benkő Judit
Egyed Ákos
Guttman Szabolcs
Kása Zoltán
Kötő József
Péter István
Pozsony Ferenc
Székely Sebestyén
Széman Péter
Szikszai Mária

A szerkesztőség:

Dáné Tibor Kálmán (főszerkesztő)
Benkő Levente
Péter János

Postacím:

400183 Cluj-Napoca,
str. Gheorghe Lazăr nr. 30.,
Of. op. 1. Cluj, C. P. 123
tel/fax: +40 264 434 110
honlap: www.muvelodes.net
e-mail: muvelodes@yahoo.com
Bankszámlaszám: Redakcja Művelődés
RO57TREZ21621G335000XXXX
Adószám: 9549909

ISSN 1221 - 8693

A Művelődés folyóirat megjelenik a Kolozs Megyei Tanács támogatásával
Revista Művelődés apare sub egida
Consiliului Județean Cluj

A melléklet támogatói:

RMDSZ – Communitas Alapítvány
Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület

Ára 3 lej

Tartalom

Dáné Tibor Kálmán: Rangot adó erdélyi kultúra	3
Pál-Antal Sándor: Balogh Béla méltatása	4
Csurulya Csongor: Barabás Árpád méltatása	5
Székely Árpád: Benkő Judit Emese méltatása	6
Szonda Szabolcs: Demeter Lajos méltatása	8
Kántor Lajos: Ferencz Zsolt méltatása	10
Keszeg Vilmos: Ilyés Sándor méltatása	11
Molnár Judit: A nagyváradi Kiss Stúdió Színház méltatása	12
Dávid Gyula: Kötő József és Dáné Tibor Kálmán méltatása	13
Kostyák Alpár: Lengyel László méltatása	14
Németh Júlia: Nagy Enikő méltatása	15
Kötő József: Tamás Sándor méltatása	17
Hatházi András: Varga Csilla méltatása	19
Floriska Attila: Vita László András méltatása	20
Potyó István: Demeter Vincze András méltatása	21
Lőfi Gellért Attila: Dénes-Karácsony Gabriella méltatása	22
László Tibor: Horváth Zoltán méltatása	24
Lászlófy Pál-István: Köllő Ferenc méltatása	25
Gáspár Attila: Papp Ilona méltatása	27
László Attila: Szabaday Rudolf méltatása	29
Kiss Tibor: Bálint Árpád méltatása	30
Juhász Tamás: Zöld György méltatása	32
Emődi Tamás: A Teleki László Alapítvány méltatása	34
Ilkei Ferenc: Máthé Ferenc Ilonka méltatása	37

Mellékletünket a 2004-ben EMKE – Szolnay Sándor Díjjal kitüntetett Sipos László munkáival illusztráltuk.

A címlapon az EMKE Díjak. A *Paraszt madonna* című alkotás Venczel Árpád munkája. Ács Zsolt felvétele

A hátsó borítón Sipos László: *Királynő üvegkoronával I.*, olaj, vászon, 90 x 60 cm

Nyomdai előkészítés:

IDEA PLUS – Kolozsvár
Lapterv: Kőnczey Elemér
Műszaki szerkesztés: Fazakas Botond

Nyomdai munkálatok:

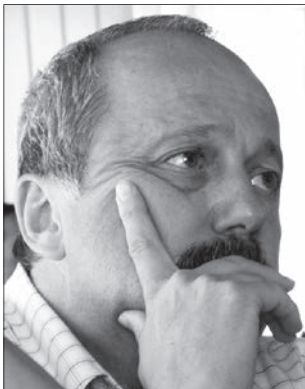
IDEA és GLORIA nyomda – Kolozsvár
Igazgató: Nagy Péter

Médiapartnerek:

www.szabadsag.ro
Szabadság

Paprika Rádió
Fülön csíp.
95,1 fm

Rangot adó erdélyi kultúra

Olvassom a Művelődés egyik régi tudósítását: „1992. május 26-án, 18 óra-kor Kolozsvárott a Protestáns Teológia dísztermében rendkívüli művelődési eseményre került sor: az EMKE első ízben osztotta ki évi művelődési díjait. Ezeket a közművelődési tevékenységben és a hivatalos művészeti életben kiváló teljesítményt nyújtó személyiségeknek ítélte oda a szakértőkből összeállított kuratórium” – írta a lap említett esztendőbeli évfolyamának júliusi száma. Az egy évvel korábban újralakult, nagy történelmi múlttal rendelkező erdélyi közművelődési egyesületünk akkori főjegyzője, Kötő József az első EMKE-gálán a következőkkel indokolta a díjalapítás fontosságát: „Mikor elhatároztuk, hogy évenként művelődéstörténetünk nagyjairól elnevezett díjakat osztunk ki, kettős cél vezetett; egyrészt biztosítani kívánjuk a romániai magyar társadalom keretén belül a korszerű műveltségemény kialakításán munkálkodók társadalmi megbecsülését, másrészt úgy véljük, hogy értékrendjét veszített világunkban a művészeti vagy művelődési értékek megbecsülésének ösztönzése, ápolása egyik legfontosabb feltétele egy európai mércé szerint szerveződő társadalomnak.”

Az EMKE azóta is minden évben kiosztja a művelődési életünk kiemelkedő személyiségei számára odaítélt díjakat, a Művelődés folyóirat pedig minden évben rendszeresen leközölte a kitüntetettekről elhangzott méltatásokat. Az EMKE-díj Venczel Árpád szobrászművész készítette kecses kis bronz nőalakból (Paraszt madonna) és egy Venczel Attila képzőművész által merített papírra szecessziós keretmintába nyomtatott díszoklevélből áll. Az évek során, különösen hogy minden évben legalább három színházi díj is kiosztásra kerül, az EMKE-díjakat, mint erdélyi Oscar-díjakat is szokták emlegetni.

Az évek során idehaza számtalan más kulturális szakmai civil szervezet is létrejött és megerősödött, gyakran éppen az EMKE segítségével, s megtalálta helyét és főleg elismertségét a romániai magyar közművelődési életünk ugyancsak színes palettáján. Idővel ezek a szakmai intézmények is létrehozták a saját díjaikat, s általában az illető egyesület éves közgyűlésén adják át azokat. Szakmai intézményeket írtam, hisz egyértelmű, hogy kisebbségi társadalmunkban belső energiáink mozgósításával kellett létrehozni és fenntartani, főleg önkéntes alapon olyan feladatokat ellátó civil intézményeket, amelyeket a többségi társadalomnak módjában áll állami szinten működtetni. Persze ne feledkezzünk meg arról sem, hogy ezek az egyesületek gyakran magyar hagyományainkra alapozó szakmai érdekvédelmet is felvállalnak, alapító okirataikban is rögzítik ezeket a feladatokat. Ugyanakkor az is igaz, hogy a civil kezdeményezésekből létrejött és működő társadalmi szervezeteink teljes függetlenséget élveznek, s a saját alapszabályzatuk által megteremtett belső demokráciájuk alapján, autonóm módon tevékenykednek. Szóval, ma már egy ilyen intézmény díjazottjának lenni a szakma rangos elismertségét jelenti itthon és az egyetemes magyar kultúrkörben egyaránt.

Ezért teszünk most kísérletet arra, hogy a Művelődésnek ebben a mellékletében néhány kulturális egyesületünk 2014-es díjazottjainak a méltatását közzé tegyük. Nemcsak az EMKE kitüntetettjeit, akik a folyóirat tavalyi évfolyamában, megtörve a többéves hagyományt, nem jelentek meg, éppen azért, mert már az elmúlt év elején körvonalazódott e kiadvány megszerkesztésének a gondolata. Ugyanakkor nem a teljesség igényével készült ez a melléklet, hisz sokkal több kulturális szakember kapott kitüntetést az elmúlt év folyamán, és hangzottak el róluk méltatások, mint ahányról kiadványunk szól. De egyelőre szerény anyagi lehetőségeinkből, valamint szerkesztőségünk belső munkakapacitásából csak ennyire futja. Viszont ezzel a melléklettel fel szeretnénk hívni a közvélemény, valamint az anyagi források felett rendelkezők figyelmét arra is, hogy a jövőben ugyancsak rangos kiadványa lehetne a hazai magyar társadalmunknak egy olyan éves rendszerességgel megjelenő kötet, amelyben közzé tennék az előző esztendő minden kulturális díjazottjának a laudációját. Igaz, nemcsak anyagi, hanem nagyon széles társadalmi összefogásra is szükség lenne egy ilyen kiadvány megjelentetéséhez.

Pál-Antal Sándor |

Balogh Béla méltatása

Balogh Béla főlevéltáros-történész Nagybánya és vidéke közművelődési életének ismert és elismert képviselője. Nem szervezői és intézményvezetői tevékenységével vált közismertté, hanem alkotó munkájával. Évtizeden át tartó kutató-levéltáros munkájával nemcsak feltárta múltunk számos ismeretlen vagy elfeledett mozzanatát, hanem közkinccsé is tette azokat.

A Szatmár megyei Nagytarnán született 1936. február 16-án. Elemi iskoláit a szülőfalujában kezdte, majd 1945-től, miután a család – egy másik, ma ugyancsak határ menti faluba – Halmiba költözött, az ottani iskolában folytatta. A középiskolát a Szatmárnémeti Magyar Tanítóképzőben végezte 1953-ban. Tanulmányait a Kolozsvári Bolyai Tudományegyetem Történelem szakán folytatta, ahol 1957-ben történelemtanári diplomát szerzett. (Volt kollégái visszaemlékezése szerint az '56-os forradalom idején kifejtett őszinte véleménynyilvánításai miatti megtorlás elmaradását csak a véletlennek köszönhette.)

Az egyetem elvégzése után levéltáros lett. 1957–1969 között az Állami Levéltár lugosi fiókját vezette. Az 1968-as romániai közigazgatási reform bevezetése révén felszámolt munkahelyéről Nagybányára került, és a Máramaros Megyei Állami Levéltár főmunkatársa lett. Levéltárosként nem maradt egyszerű munkafeladatokat végző, a történetírás forrásait kezelő tisztviselő, hanem azok kutatójává is vált, tudományos és közművelődési célokra használva az azokból kihámozott információkat. Miután 1975-ben Kolozsváron egy több hónapos intenzív latin nyelv és paleográfia kurzust végzett, tudományos érdeklődése a jelen és újkori időszakról a kora újkor felé terelődött. (Megjegyzem, hogy a kurzus alatt, amelyen magam is részt vettem, személyesen is tapasztalhattam jellemét, komolyságát, rendkívüli munkabírását és kitartását, hiszen mellém állása nélkül felkészülesem foghíjas maradt volna.)

Kutatási területét az 1989 előtti közlési lehetőségek szűkre szabták. Ezért a gazdaságtörténet mellett – mindnyájunk öröme – az oktatás- és a művelődéstörténet vált szakterületévé. Tudományos tevékenységének kezdetei visszanyúlnak

a lugosi évekhez, amikor a temesvári *Szabad Szó*ban kezdett cikkeket közölni. Munkásságának kibontakozása az 1970-es évekhez kötődik, írásai pedig a *Bánymári Fáklya* (1990-től a *Bánymári Új Szó*), a *Szatmári Hírlap* (ma *Friss Újság*) hasábjain, rendszerint megemlékezésekkor láttak napvilágot.

Terjedelmesebb tanulmányait a *Korunk*, a *Művelődés*, a nagybányai és szatmári múzeumok évkönyvei, a *Revista Arhivelor*, az *Erdélyi Múzeum*, a budapesti *Levéltári Szemle* és egyéb kiadványok közölték. Különösen kiemelendők az önállóan vagy társszerzői minőségben kiadott munkái, amilyen az *Évek és iskolák* (a nagybányai iskolák története), a *Máramarosi református líceum története és diáksága 1682–1850*, *Bányászat és pénzverés a Gutin alatt*, *A nagybányai boszorkányperek*, valamint az 1848–49-es forradalom és szabadságharcra vonatkozó, közelebbről megjelenő forráskötet.

Balogh Béla szerény ember, közösségünk napszámosa. Amikor 1969-ben megismertem, már a Nagybányai Állami Levéltár főmunkatársa volt. A közös levéltári rendezvényeken, a szakmai vagy magánbeszélgetések alkalmával kitűnt levéltárosi és történelmi képzettsége. Alapos elméleti ismeretekkel és nagy tapasztalattal rendelkező levéltári szakember, aki a közjó szolgálatába állította tudását és egész munkásságát. Nem rettent vissza a kihívásoktól, nem rázza le a hozzá fordulókat „nem tudom” és „nem érdekel” kifogásokkal, hanem híven szolgálta a kutatókat levéltárosként nyújtott segítséggel, illetve közösségünket általában történelmi és közművelődési írásaival és előadásaival.

A munkássága céljaul kitűzött múltunk feltárása és közkinccsé tétele elérte célját. Írásaiból és tudományos vagy művelődési rendezvényeken elhangzott előadásaiból mindannyian bőven meríthetünk és meríthetünk mindannyian.

Az EMKE kuratóriuma bölcsen cselekedett, amikor Balogh Bélát a Kőváry László-díjra érdemesítette. E díj átvétele alkalmával kívánok neki jó egészséget és további eredményes munkát.

(Elhangzott 2014. április 12-én Kolozsváron, az EMKE díjkiosztó ünnepségén)

Balogh Béla. Horváth László felvétele

Csurulya Csongor |

Barabás Árpád méltatása

A mikor Barabás Árpádot kell méltatnom, vagyis Freddyt, ahogy mindenki ismeri, tulajdonképpen egyszerű dolgom van, mert elég lenne, ha csak a méltán rábízott és általa életre keltett szerepeket sorolnám fel, melyek azt hiszem magukért beszélnek, de ha megegyedek, én inkább a színésről és az emberről beszelnék a következő négy és fél órában.

Hazudnék, ha azt állítanám, hogy gyermekkorunk óta ismerjük egymást, de ismeretségünk minden bizonnyal a múlt évezredben datálódik. Ő akkor a gyergyószentmiklósi Figura Stúdió Színháznál tevékenykedett, melyet a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem Színház és Televízió karának színész szaka követett, és onnan vissza a gyergyói Figura ölébe, ahol mint színész és színházi ember érlelődik, és tesz szert egyre magasabb szintű alázatra és tudásra. Kétségtelen, hogy a rábízott feladatokat a lehetőségek szerinti legmagasabb fokon oldja meg (jópárnak magam is szem- és fültanúja voltam), így hívja fel magára

a színházi szakma figyelmét. Azt hiszem, mára már olyan színésszel állunk szemben, akit bármelyik színház szívesen látna társulatában, éppen ezért tölt el a büszkeség, hogy ő jelen pillanatban immár négy évada a székyudvarhelyi Tomcsa Sándor Színház csapatát erősíti.

Az a kíváncsiság, amivel figyeli az életet, lehetővé tesz számára olyan magas fokú tapasztalatszerzést, ami szorosan összefügg színpadi munkájával egy olyan világban, ahol a formák, külsőségek látszólag felülírják a tartalmat, a lényegét. Ha őt kérdik, nehezen beszél, pontosabban nem fecseg, inkább „csinálja”. Ezért is hoznám ide az egyik általa játszott szerep, Akszentyij Ivanovics Popriscsin gondolatait Gogol *Az örült naplója* című monodrámájából: „Színházban voltam. Filatkát, az orosz bolondot játszották. Jót nevettem. Aztán volt még egy bohózat, mulatságos versikéket énekeltek benne a bírósági felügyelők, de különösen egy törvényszéki iktató ellen. Olyan mérsélen voltak megírva, hogy én csodálkoztam, hogyan engedélyezhette a cenzúra; a kereskedőkről pedig nyíltan megmondják, hogy becsapják a népet, és hogy a fiacskáik duhajkodnak, s a nemesek képére másznak. Az újságírókról is van egy nagyon mulatságos kuplé: szeretnek mindent lepocskondíázni, és hogy a szerző is a közönségtől kér oltalmat ellenük. A mostani szerzők igazán nagyon szórakoztató darabokat írnak. Szeretek színházba járni. Mihelyt egy garas akad a zsebemben, sehogy se bírom megállni, hogy ne menjek színházba. De milyen disznó is kerül a magamfajta hivatalnokok között: egyáltalán nem jár színházba a sült paraszt! Talán ingyen adja az ember a jegyet nekik?! Egy színésznő nagyon jól énekel. Eszembe jutott az a lány... Eh, badarság! Egy szót se többet!”

(Elhangzott 2014. április 12-én Kolozsváron, az EMKE díjkiosztó ünnepségén)

Széman Péter, Barabás Árpád és Bartha Katalin Ágnes. Horváth László felvétele

Benkő Judit Emese méltatása

Először is köszönetet szeretnék mondani a Romániai Magyar Dalosszövetség és az EMKE vezetőségének azért, mert nagy megtiszteltetésnek érzem a felkérést, hogy kedves iskolatársamat, a zeneakadémián évfolyamtársamat, és nagyon kedves régi barátomat dr. Benkő Juditot méltathatom.

Dr. Benkő Judit Emese vagy inkább a mindig ifjú és jókedvű Benkő Jutka, ahogyan sokan ismerjük, Kolozsváron született, és már több mint 20 éve a Kolozsvári Rádió magyar adásának egyik legjelentősebb szerkesztője.

Doktorátusi dolgozatát a bukaresti zeneakadémián védte meg. Témavezetője dr. Dan Voiculescu zeneszerző volt. Dolgozatának címe: *Antecedentele muzicii simfonice la Cluj de la începutul secolului 19 până la înființarea Filarmonicii de Stat*. Alulírott fordításában: *A kolozsvári szimfonikus zenei élet előzményei a 19. század elejétől az Állami Filharmónia alapításáig*.

Amint említettem már, Benkő Judit Emese törzsgyökeres kolozsvári, a kincses város és a család meghatározta egész életét. Édesapja, dr. Benkő

András, akire nagy tisztelettel emlékezek minden alkalommal, ha szóba kerül kedves volt tanáromnak a neve, a kolozsvári zenekonzervatórium docense volt. Nagynevű professzor és jelentős szakirodalom szerzője. Szorgalmas, pontos munkájával, emberségével kitűnő példát mutatott lányának, de tanítványainak is.

Benkő Judit Emese a kolozsvári zeneliceum befejezése után, a zenekonzervatóriumban folytatta tanulmányait muzikológia szakon, amelyet 1982-ben kitűnő eredménnyel végzett el.

Mint minden becsületes egyetemet végzett diákot, őt is kihelyezték jó távolra az otthonától. Másokkal szemben azonban mégis szerencsés helyre, Csíkszeredába, Székelyországba került.

Ezt csak azért említem, mert jómagam a Zsil völgyében kötöttem ki. Nem azért, hogy panaszkodjam, de van egy kis különbség.

Szeredában az 1-es számú általános iskola zene tagozatán szolfézst és zene történetet tanított, de kortárs zenei együttest is irányított.

1990-től a Kolozsvári Rádióban óriási kitartással, értékes és érdekes, nagyrészt zenei műsorokat szerkeszt.

Ki ne hallgatta volna valaha a *Zene, zene, zenelánc*, az *Operett parádé*, a *Sorsok az operaszínpadon* és még sok más műsorát, amelyekben emberközelségre hozta az operett, de még a nehéz és unalmas műfajnak tekintett opera világát is.

Ismerőseim közül sok idős ember, aki már nehezebben mozdul ki, órákkal előtte a rádió mellé telepedik és várja, hogy megszólaljon Benkő Judit hangja, vidáman, mosolyogva. Most megkérdezhetnék: lehet a rádióban látni a mosolyt? Higgyék el, lehet érezni, és így a műsor hangulatosabb, otthoniasabb, családiasabb. De ez még nem minden, hiszen ezekben a műsorokban hallani lehetett és lehet térségünk fontosabb zenei eseményeiről (fesztiválokról, bemutatókról, rendkívüli előadásokról, kórustalálkozókról, és meg lehet ismerni hangszereseket, énekeseket, karmestereket, rendezőket és tehetséges diákokat, a jövő reménységait.

Benkő Judit Emese. Ács Zsolt felvétele

Természetesen sorolhatnám még a szereplőket, mert a sor hosszú, nehéz számba venni, de elég azt látni, amint minden előadás után Jutka nem a terített svédasztal felé igyekszik, hanem riportertermagnójával „interjucikát” készíteni (az elnevezés tőle származik) azokkal a személyekkel, akik szépet és nagyszerűt alkotnak, elsősorban ebben a mi kis, csodálatosan szép erdélyi magyar világunkban.

Műsoraiban az évek során olyan híres művészek szólaltak meg, mint Kurtág György zeneszerző, László Ferenc zenetörténész, Hary Béla karmester, Selmeczi György zeneszerző, rendező, Péreányi Miklós csellóművész, Angi István zeneesztéta és még sokan mások.

Meg kell említenem, hogy még jómagam is, aki a kedvéért még a Mikulást is több alkalommal eljátszottam a rádióban.

A Romániai Magyar Dalosszövetséggel együttműködve többször szervezett már koncertsorozatot, ezek keretében előadáson mutatta be a hazai énekkarokat és ezek karmestereit, de számtalan alkalommal kellett részt vennie a dalosszövetség más helyszínen zajló rendezvényein is. Megjegyzem, jól hallották, részt kellett vennie, mert Isten nyugtassa Guttman Misi bácsit, aki fáradhatatlanul szervezett találkozókát, amelyekre lánya, Emese kocsi-val vitte, és ezekre, ha akart, ha nem, Benkő Jutkát is vitték. Persze, ennek megvolt az eredménye, mert megszólalhattak a rádióban a gyülekezeteink és iskolánk énekkarai.

Nem tehetem, hogy ne szóljak a rádióban szervezett koncertekről, amelyek egyikének iskolánk, a Kolozsvári Református Kollégium énekkara is főszereplője volt, természetesen a koncertet megálmodó Benkő Judit Emese mellett.

1996-tól majdnem 10 éven keresztül zenetörténetet tanított a Partiumi Keresztény Egyetemen, Nagyváradon.

Mint pedagógus és rádiós, állandó jelleggel foglalkoztatta szakmai fejlődése. Több továbbképzésen is részt vett, amelyeket itt most idő hiányában nem sorolnék fel.

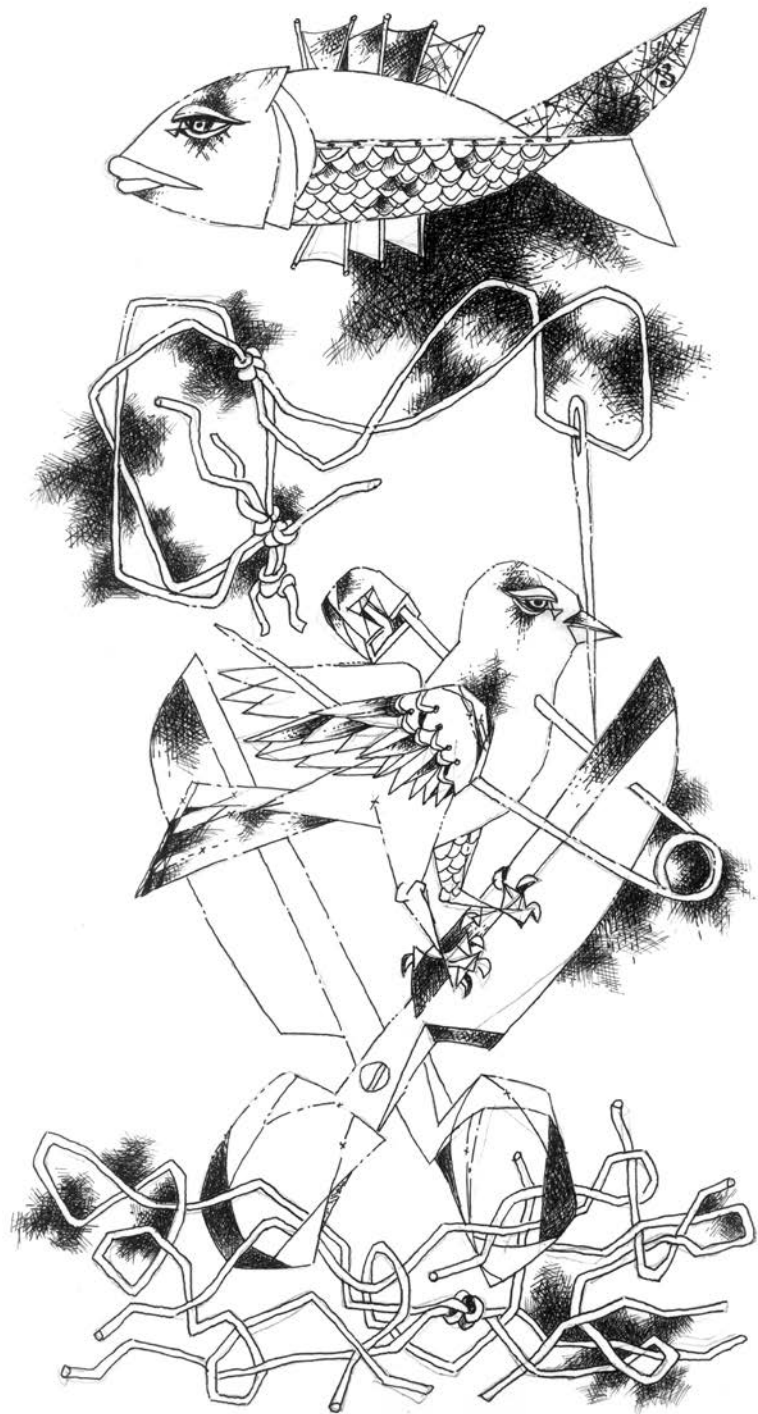
Megemlíteném még azonban számtalan szakdolgozatát, publikációit, amelyek tudományos munkásságának értékes részét képezik, és amelyek jelentős folyóiratokban jelentek meg. Továbbá tudományos ülésszakokon való részvételét, amelyeken Bartók Béláról, Paul Constantinescuról, Bernsteinről, Delly Szabó Gézaról, Márkos Albertről, Tóth Guttman Emeséről és még sokan másokról tartott előadást.

Külön említeném *Albert Annamária*. (*Életinterjú*) című könyvét, amely 2011-ben jelent meg Kolozsváron.

Díjaihoz most, mindannyiunk örömeire, hozzáadódik az értékes és becsülettel megérdemelt Nagy István Díj is. Gratulálók Jutkának és további szép sikereket kívánok. Remélem,

hogy ezek után, mint minden szép esemény után, amellyel elégedett, szokásához híven most is meg fogja inni a sörikéjét kedves baráta társaságában (ez a megnevezés is tőle származik).

(Elhangzott 2014. április 12-én Kolozsváron, az EMKE díjkiosztó ünnepségén)

Sipos László - 2008-08

Demeter Lajos méltatása

Sokszor hangzik el, hogy a múlt valós ismerete nélkül jelenünkben nincs mérhető fogódzónk, jövőnk pedig nagy eséllyel homályfoltokkal tarkított időprojekció. Értelmezhető és használható kapcsolódási pontokat kell teremtenünk korábbi tapasztalatok és tanulságok, mai célok és feladatok, holnapi fejlődés, építkezés között – elméletben és gyakorlatban egyaránt. Kapcsolódásokról szólok tehát most Demeter Lajos, a sepsiszentgyörgyi Bod Péter Megyei Könyvtár helytörténész könyvtárosa laudációjában abból az alkalomból, hogy a 2014-es Monoki István-díjat – talán nem véletlenül a Kovászna Megye Tanácsa által idénre meghirdetett Gábor Áron Emlékévében – neki ítélte oda az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület a könyvtári és helytörténeti kutatás terén végzett eredményes munkásságáért, az 1848–49-es háromszéki vonatkozások feltárásában elért kiemelkedő teljesítményéért. Köszönjük, hogy erre vonatkozó intézményi javaslatunk meghallgatásra talált, sajnáljuk, hogy a díjazott egészségügyi okokból nem lehet jelen

ezen a szép ünnepségen, amelynek résztvevőit tisztelettel üdvözli és kért, hogy a legjobb kívánságait tolmácsoljam önöknek.

A helytörténet, helyismeret jelentős, lényeges szerepet játszik a kulturális kutatások terén. Eredményei hozzájárulnak a történettudományi elemzések kiteljesedéséhez, és a közösségi tudat erősítéséhez, gazdagításához nyújtanak elengedhetetlen adalékot. A háromszéki művelődési intézmények zömében erre irányuló munkafolyamatok vannak, fenntartó intézményeik ezt célirányosan támogatják. A kutatások könyvek megjelenését teszik lehetővé, a szakmai szférát látva el, és a közönség ezirányú, idősebbek, fiatalabbak részéről egyaránt megnyilvánuló igényére is érdemben válaszolnak. Ezen dolgozik hosszú ideje az idei Monoki-díjas kollégánk is, hétköznapi lét és a nagybetűs Történelem, részletvadász aprómunka és tudományos szintézis határterületén.

Demeter Lajos 1953-ban született Sepsiszentgyörgyön. A szülőhelyhez való kötődés esetében nem csupán érzelmi, hanem szellemi is, innen ered évtizedes munkája, amellyel szóra bírja a szűkebb pátria rég- és közelmúltját. Ő maga több helyen hangsúlyozza, hogy nem képzett történész, szakírói eszköztárát autodidakta módon, következetesen, körültekintően, kisebb munkáktól a nagyobbak felé haladva, a szakma sepsiszentgyörgyi, erdélyi és magyarországi jeleseivel együttműködve alakította ki és fejleszti folyamatosan, előbb tanítványuként, mára munkatársukként.

„Kíváncsi természetű vagyok, mindenféle szempontból érdekel Háromszék története” – mondta egy interjúban nemrég. A kíváncsi természethez hozzáadódik az a diákkorból eredő erős érdeklődés, amely előbb balladagyűjtésre ösztönözte őt, aztán a sepsiszentgyörgyi temetőekben a sírjeleken szereplő verses feliratok lejegyzésére. Innen egy lépés volt a sírjeleken lévő, más jellegű adatok rögzítése, majd az összetettebb helyismereti munkák (tizenkét kötete jelent meg, önállóan vagy

Demeter Lajos

társszerzőként), amelyek tematikájában a falu- és temetőkutatás, a színház- és könyvtártörténet, az első és második világháború utóélete, illetve az életrajz-kutatás is szerepel, de zömmel mégiscsak a háromszéki 1848–49-es történesek felfejtése a tárgyuk.

Demeter Lajos 2001 nyaratól dolgozik a Bod Péter Megyei Könyvtárban, azóta számos kutatásban vett és vesz részt, hazai és magyarországi neves történészekkel dolgozik együtt, akik elismerik munkáját, igénylik annak eredményeit. A sepsiszentgyörgyi és háromszéki helytörténészek közösségének is aktív, megbecsült tagja, a helyi és megyei önkormányzattal több projektben működik együtt szakértőként. Munkáját az alkatából adódó eltökéltség, karakánság, illetve a megírandó téma iránti szakmai hűség és az

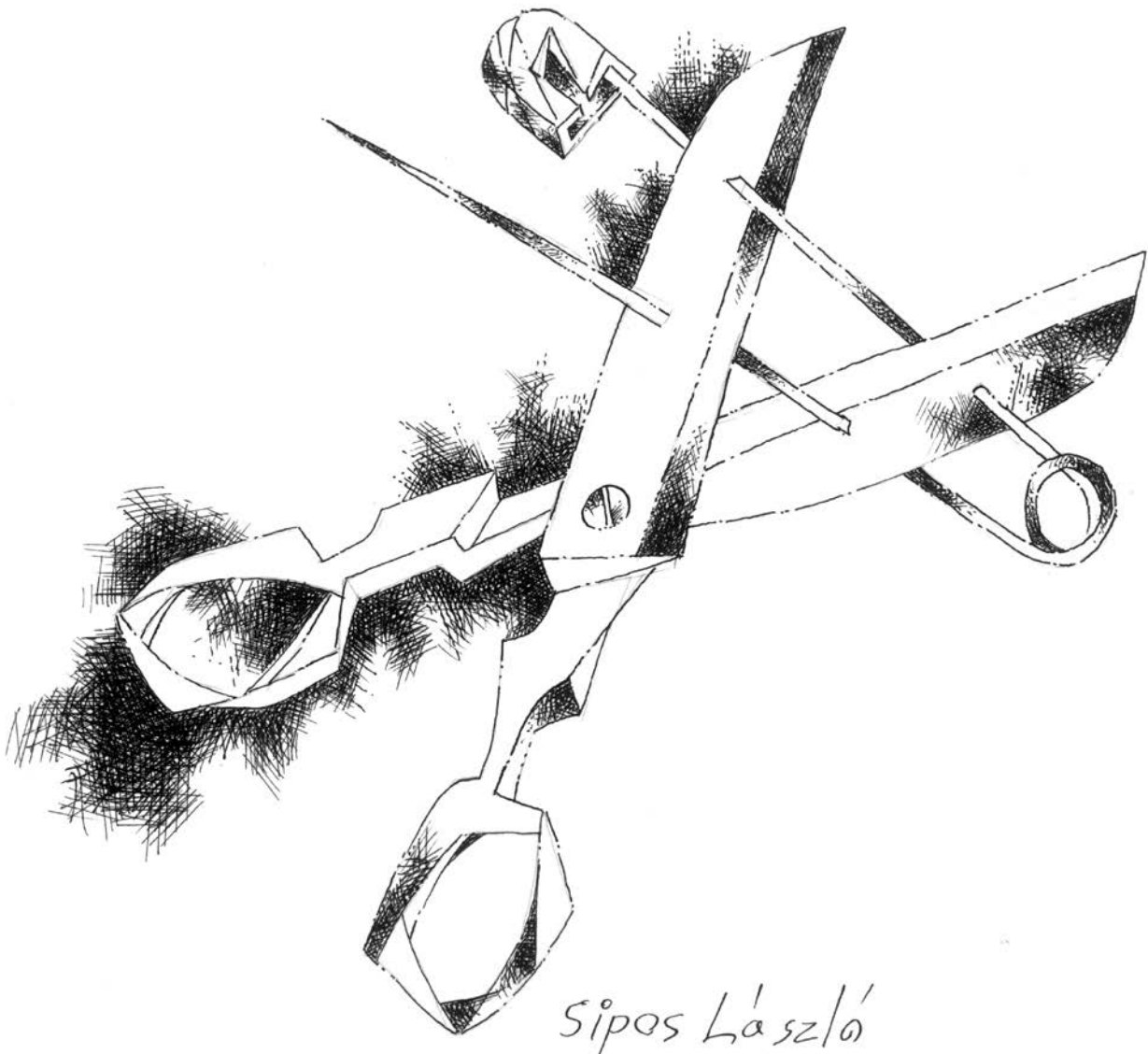
adatforrások tisztelete jellemzi. Azt teszi, amit minden vérbeli helytörténész: a múlt tényzerű feltárásán dolgozik, mert meggyőződése, hogy ami a levéltári dokumentumokból kiderül, azt akkor is el kell fogadnunk, ha nekünk nem tetsző dolgok kerülnek napvilágra. Forrásmunkákat ad közre, ismereteinket kiegészíti (sok elfelejtett helyi személyiség életrajzának feltárása is neki köszönhető), információkat szolgáltat a vélemények kialakításához, de nem törekszik azok befolyásolására.

Lényegében a közkönyvtár rendeltetéséről, szerepéről is szoltam az utóbbi mondatban. Demeter Lajos személyében szerencsésen találkozunk a könyvtáros és a helytörténész, egymást segítve, kiegészítve. Ezt jól érzékelteti legutóbbi munkája, a *Sepsiszentgyörgyi személyiségek. Életrajzok, életutak* című

nagyszabású vállalkozás első kötete is, amelynek anyagát először lexikonszerűen írta meg, aztán megszólalt benne a könyvtáros, jelezve: érdemesebb lesz közérthetővé tenni, feloldani a rövidítéseket – átgúrta hát a teljes szöveget, időt-energiát nem kímélve. Azt hiszem, sokatmondó ez az elkötelezettségére nézve is.

A könyvtár elevenen beépül a köztudatba, nem csupán dokumentumlelőhely – ezt is példázza Demeter Lajos tevékenysége, amely egyszerre munka és szolgálat, a múlt adalékainak, értékeinek megismeréséért, megbecsüléséért és alkalmazásáért. Őszintén örülök, hogy a Monoki István Díj elismeri munkáját, amihez innen is erőt, egészséget, elégtételeket kívánok!

(Elhangzott 2014. április 12-én Kolozsváron, az EMKE díjkiosztó ünnepségén)

Kántor Lajos |

Ferencz Zsolt méltatása

A nagy múltú magyar, ezen belül az erdélyi magyar újságírás jövője a fiatalokon múlik. Tovább éltetni vagy éppen visszaszerezni a 21. században az írásos kommunikáció tekintélyét, becsületét jelentős mértékben attól – attól is! – függ, hogy vannak, lesznek olyanok, akik képesek ellenállni a könnyebb érvényesülés csábításának, a gyorsabb és hangzatosabb siker lehetőségének, hogy születnek, felnőnek a publicisztika új tehetségei – nem utolsó sorban olyan újságírók, akiknek a számára a magyar kultúra megtartandó érték és jelenkori szolgálat.

Az 1986-ban Csíkszeredában született, a Márton Áron Gimnáziumban érettségizett, majd a Babeş-Bolyai

Tudományegyetem Politika-, Közigazgatás- és Kommunikáció-tudományi Karának Politológia- és Újságíró Szakán diplomát szerzett Ferencz Zsolt néhány évre kiterjedő újságírói munkája azt a reményt ébreszti bennünk, hogy egyike lehet azoknak, akik tudatosan vállalva a hivatást, egy napilap hasábjain szolgálni képesek a minőséget, igényt támasztanak önmagukkal és olvasóikkal szemben, nem elégednek meg az egymásra következő szerkesztőségi feladatok kipipálásával. Ahhoz persze, hogy valaki a legendás hírű Spectatorhoz, a két világháború közti erdélyi magyar sajtó Krenner Miklóshoz fel tudjon nőni, sok munkára, tanulásra, elmélyülésre van szükség – mindenekeelőtt pedig meg nem alkuvásra. Tudni kell a méltatlan körülményekkel dacolni, akár anyagiakról, akár politikai kockázatokról legyen szó. Ferencz Zsolt, mint a kolozsvári *Szabadság* belső munkatársa, interjúival, riportjaival felvállalja napjaink romániai magyar művelődési teljesítményeit: írókkal, színészekkel, különböző tudományos, szakmai területeken teljesítő kortársakkal beszélgetve tanul meg kérdezni és eredményeiket népszerűsíteni. Nem próbál meg fölénybe helyezkedni az interjúalanyoknak, mint ahogy azt manapság sokan teszik, főként az elektronikus médiában. Tudja, hogy még sokat kell tanulnia az elődöktől, tanáraitól, az idősebb pályatársaktól.

A 2014-es Spectator-díj a részben már kiérdemelt, részben megelőlegezett bizalom kifejezése. Bízunk benne, hogy Ferencz Zsolt úgy éli meg ezt a kitüntetést, ahogy az ajánlók és maga az EMKE remélheti: még következetesebb újságírói munkával, múlt és jelen érdemleges szembesítésével, a minőségi újnak bátor felmutatásával. Ehhez kívánunk neki számos, gyümölcsöző év-tizedet – mindannyiunknak pedig jobb lapokat és nem utolsó sorban jobb lehetőségeket.

(Elhangzott 2014. április 12-én Kolozsváron, az EMKE díjkiosztó ünnepségén)

Ferencz Zsolt. Horváth László felvétele

Keszeg Vilmos

Ilyés Sándor méltatása

Köszöntöm a néprajzkutató dr. Ilyés Sándort, aki az 1990-ben újrászerveződött kolozsvári néprajzi iskolában alakította ki szakmai identitását. Azon töprengő, vállalkozó kedvű fiatal szakemberek egyike, akik önálló kutatást kezdeményeztek, s tudományos eredményük az erdélyi és az általános magyar néprajzi-antropológiai tudomány úttörő és időtálló teljesítménye. Ilyés Sándor – származásából eredően is – a kolozsvári munkás csoportidentitások és -kultúrák emlékének feltárására vállalkozott. Néprajzi, antropológiai és szociológiai szemléletet ötvözve egy hallgatóságos sztereotípiát számol fel. Arra figyelmeztet, hogy az (egyoldalúan) zárt világgént, organikus és hagyományos kultúra helyszínéül kezelt falu mellett érdemes ráfigyelni az elitkultúrával, az ipari hagyományokkal azonosított, bonyolult és sokszínű társadalom által lakott, heterogenetikus, új hatásokat befogadó városi világra. Olyan világ ez, amely sajátos urbánus életmodellt értetett, ugyanakkor azonban mind a nagyvárosokkal, mind a környező falvakkal sokféle, kétirányú kapcsolatot tartott. A város iránti érdeklődést az 1930-as, az 1950-es s az 1970-es években újabb és újabb kultúra- és társadalomtörténeti kérdések motiválták. Ilyés Sándor azt követi nyomon, hogy a bennszülöttek és a városra frissen beköltözöttek, a sajátos foglalkozású csoportok (fások, vasasok, bőrösök) a teret hogyan alakították lokalitássá, életvilággá, hogyan alakították ki csoportkulturális életvezetési stratégiákat, együttélési, városépítő habitusokat. A változó, kincses-tornyos-iparos Kolozsvár a 20. század során a szülőföld otthonosságát és élményét nyújtotta lakóinak, ugyanúgy nosztalgiára ösztönözte elköltözött szülőiteit, mint Petőfi Sándort egykor a nagy Duna mentében álló kis lak. De Kolozsvárt magukénak érezték mindazok is, akik dolgozni, tanulni, világot látni, művelődni és szórakozni vagy vásárolni jöttek fel a városba.

A változatos emlékeztetéseket, valamint a kéziratos és nyomtatott forrásokat (szépirodalom, emlékirat, sajtó) egyaránt felhasználó, módszeres kutatása révén Ilyés Sándor megmentette számunkra azt a kolozsvári világot, amelyet az

államosítás teljesen elsöpört, s amelyet csupán egyes szépírók (Nagy István, Bálint Tibor, Méhes György, Szilágyi István) fikciót, tényeket, élményeket és gondolatokat ötvöző regényeiből ismertünk. Az immár kötetként megjelent doktori disszertáció az erdélyi városantropológiai kutatások, akárcsak a kolozsvári narratív identitás alapmunkája lett. (*Kolozsvári munkásklubok az 1950-1960-as években*. Kriza János Néprajzi Társaság – Nemzeti Kisebbségkutató Intézet, Kolozsvár, 2013).

Fontosnak tartom azt is kiemelni, hogy a Kriza János Néprajzi Társaság tudományos titkáraként, pályázati és könyvkiadási felelőseként Ilyés Sándor szervesen beépült a folytonos intézményi munkába, amely a romániai magyar társadalom néprajzi-antropológiai sajátosságainak feltárását és népszerűsítését biztosítja. A moldvai csángó társadalom és kultúra kutatásának összegzését jelentő néprajzi bibliográfia kiemelkedő tudomány- és kutatástörténeti szintézis (Ilyés Sándor – Pozsony Ferenc – Tánczos Vilmos szerk.: *A moldvai csángók bibliográfiája*. Kriza János Néprajzi Társaság, Kolozsvár, 2006). A társaság több évkönyvének, a *Lenyomatok* című tanulmánykötet sorozat több kiadványának szerkesztője volt.

A dívatok és a támogatási konjunktúrák közepette (és ellenére) szerepet vállal a professzionalizmus megőrzésében, meghonosításában és érvényesítésében. Köteteket szerkeszt, konferenciákat szervez, neve a társaság által szervezett szakmai programokkal kapcsolódik össze. Ilyen minőségben része van a kolozsvári néprajzi képzésben is. Szemináriumot vezet, a diákok kutatását véleményezi. A szakmai középmezőnek az a képviselője, aki nemcsak továbbviszi a szakmai hagyományokat, hanem közvéleményt formál, részt vesz egy nemzedék felkészítésében.

Szép, időtálló megvalósításaiért köszöntöm Ilyés Sándort. Akárcsak az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület, amely figyelemmel kíséri a romániai magyar közélet szociális és értékvilágát. Örülök annak, hogy a tudós Bányai János nevét viselő díjat 2014-ben dr. Ilyés Sándornak adományozza.

(Elhangzott 2014. április 12-én Kolozsváron, az EMKE díjkiosztó ünnepségén)

Ilyés Sándor. Horváth László felvétele

Molnár Judit |

A nagyváradai Kiss Stúdió Színház méltatása

„A nyelv ma néktek végső menedéket, / A nyelv ma tündérvár és katakombá” – írta kilencven évvel ezelőtt Reményik Sándor *Az ige* című versének metaforái mit sem vesztek fényükből az eltelt három emberöltő alatt, mintha talán még szebben ragyogna patinájuk. Időközben ugyanis felépült a költemény megírásakor képzelt-vágyott tündérvár, anyanyelvünknek, anyanyelvi kultúránknak a tündérvára. Szép lett, büszkék lehetünk rá. A vár alatt viszont ott vannak a katakombák, a csapdák, a buktatók labirintusa, amit végig kell járnia annak, aki a tündérvár első szintjére akar jutni. A nagyváradai Kiss Stúdió Színház alapítói, a Kiss Törék Ildikó – Varga Vilmos művészpár húsz esztendővel ezelőtt úgy indult el ezeknek a katakombáknak a bejárására, hogy talán nem is tudták, mennyit kell majd menniük a felszínig. Színházat akartak, magánszínházat, ahol az abszolút főszerep az anyanyelv legyen. Elvinni a szót a bel- és külföldön élő magyar szórványba, megismertetni irodalmunk értékeit olyan

közösségekkel, akik talán még nem is hallották azokat a műveket, vagy már elfelejtették az „összekötő szöveget”. A húsz évvel ezelőtti hőskorszakban könnyebbnek tűntek az úttörő vállalkozások, sorra indultak be olyan intézmények, amelyekből emelkedni kezdett a Reményik-kimondta tündérvár. Csak-hogy a hőskorok legfőbb jellemzője a tiszavirág-lét: az egyre több pénzügyi rendelkezés, elszámolási megszorítások, lefaragott határidők sorra oltották ki a kezdeményezéseket. Kiderült, hogy nem intézményt létesíteni, hanem azt megtartani az igazán nagy feladat. A Kiss Stúdió felvette a megváltozott idők eljűk dobott kesztyűjét: kimondva vagy kimondatlanul 2000-ben készült el *Az ember tragédiájának* Varga Vilmos rendezte, az eszmei gerincoszlopot kidomborító, templomokban, kisebb vagy nagyobb termekben előadható teletalálata. Itthon is, Németország távoli vidékein is felhangzottak Madách szavai. Csakúgy, mint az ezt követő, lassan kettejükre korlátozódó színpadi játékaik gondolatai. Egyre nehezebbek lettek a pályázati feltételek, egyre kevesebb segítség érkezett, de emelt fővel érték meg a huszadik évfordulót. Szerencsém van, hogy lassan tizenöt éve sok műsorukban közreműködhettem, azért is merem állítani, hogy amit Kiss Törék Ildikó adminisztráció címén magára vállal, az titáni teher. Sokszor nem is értem, hogy bírja ezt a vállalást vállal. Az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület Bánffy Miklós-díja jelképes enyhülést jelenthet a teherviselésben, megtisztelő, ugyanakkor vigasztaló is a Reményik Sándor nagyformátumú kortársa nevéhez kötött díj, hisz Bánffy Miklós is azok közé tartozott, akiknek a legfontosabb a megtartás volt. Köszönöm a megtisztelő lehetőséget, hogy mindezt én mondhattam el, további sok sikert kívánva gratulálok a Kiss Stúdió Színháznak.

(Elhangzott 2014. április 12-én Kolozsváron, az EMKE díjkiosztó ünnepségén)

Kiss Törék Ildikó és Varga Vilmos (középen) a Bánffy Miklós Díjjal. Horváth László felvétele

Dávid Gyula

Kötő József és Dáné Tibor Kálmán méltatása

L ehet, hogy szokatlannak tűnik, de engedelmükkel, együtt szeretnék laudációt mondani Kötő Józsefnek és Dáné Tibor Kálmánnak az EMKE tiszteletbeli taggá választása alkalmából.

Együtt, mert kettőjük intézményépítő munkáját nem lehet elválasztani egymástól. Nem csak azért, mert egymást követték az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület országos elnöki székében.

Amikor a kommunista diktatúra összeomlása után az EMKE újraelakult, s az évtizedeken át valódi tartalmától megfosztott (noha a „hó alatt” mégis élő és élni akaró) erdélyi magyar közművelődési munka névtelen munkásai országos intézményt teremtettek maguknak, még sok minden alaktalan volt. „Ernyőszervezet” lettünk, amely alatt sok minden megfért, keretet kínáltunk mindenkinek, aki a hazai magyar közművelődés bármely területén dolgozni akart, de a sok évtizedes beidegződöttség, a sokféle korábbi fenyegetettség miatt, még nem mert önállóan cselekedni. Időnek kellett eltelnie, míg a tettvágy helyi szinten is megteremtette a maga kereteit, s nem csak a keretet, hanem a munkához elengedhetetlen anyagi hátteret is.

A „hőskor” elmúltával lépett az elnöki székbe Kötő József, aki hihetetlen munkabírással és megannyi „kínos” helyzet bölcs kezelésével átvezette az EMKE-t arra az útra, amelyen azóta is halad, s amelynek lényege a központi szervezettség és a helyi önállóság kiegyensúlyozott egysége.

A 2014. évi elnöki jelentésből tudjuk azt, miképpen működik az EMKE ma. Hallottunk a Magyar Házak hálózatáról, amelyek Máramaroszigettől és Besztercétől Nagybányán, Szilágysomlyón és Désen, Dicsőszentmártonon és Nagyszebenen át Csernakeresztúrig és Zombolyáig – a csángó-földről: Bákóról és Pusztináról sem feledkezve meg – hálózák be Erdély nagyvárosait és kicsiny szórványfalvait, s otthonai a magyar művelődésnek kis és nagy magyar közösségekben. Ennek a hálózatnak az alapjai Kötő József elnökségének

évei idején tevődtek le, és Dáné Tibor Kálmán elnöksége alatt bontakozott ki bennük az a munka, amelynek lényege: minden helyi erőt mozgósítani, minden magyar művelődési kívánságnak teret, kifizetési lehetőséget biztosítani, ugyanakkor megadni mindeniknek az EMKE, mint elismert „nemzeti jelentőségű intézmény”-nyújtotta biztonságot.

Hallhattunk az EMKE határokon átnyúló kapcsolatairól is. A kezdetek idején ez is inkább óhaj volt, és a nemzet ma sokat emlegetett határok fölötti egységének a diktatúra idején is kiirt-hatatlan tudata. De hogy ebből az óhajból valóság lett, hogy a mi erdélyi magyar közművelődési munkánk ma kéz a kézben halad a felvidéki, a vajdasági, a Mura-vidéki magyar közösségekkel, ez ismét olyan eredmény, amelynek elérése felé Kötő József elnöksége idején indultunk el, és amelynek útján Dáné Tibor Kálmán elnöksége idején lépkedhettünk tovább.

És ne feledkezzünk meg még valamiről, aminek elérésében Dáné Tibor Kálmánnak van különleges érdeme: az EMKE újonnan szerzett javainak jogi és adminisztratív tisztázásáról. Az indulás éveiben nem mindig törődünk a formákkal: amit kaptunk, azt köszönettel vettük és használtuk is, de a papírmunkát mellékesnek éreztük. Hogy ez később milyen gondot kezdett jelenteni, s hogy ebből az állapotból miképp jutottunk el odáig, hogy a birtokunkba került ingatlanokat és ingóságokat (a Szabédi-házba bekerült könyv- vagy hagyaték-adományokat például) a magunk tulajdonának is mondhatjuk, ez a Dáné Tibor Kálmán elnöksége időszakának külön teljesítménye.

Kettőjüket emlegettem, pedig mindenki tudhatja, hogy az ő eredményeik mögött csapatmunka állt. Amikor tehát most az EMKE tiszteletbeli tagságáról szóló okleveleket az új elnök átadja, köszönjük meg a „csapatnak” is azt a munkát, amellyel ezekhez az eredményekhez (és még sok máshoz) hozzájárultak.

(Elhangzott 2014. április 12-én Kolozsváron, az EMKE díjkiosztó ünnepségén)

Kötő József és Bartha Katalin Ágnes

Dáné Tibor Kálmán. Horváth László képei

Kostyák Alpár

Lengyel László méltatása

Ha hiszünk a számok mágikus erejében, ezek találkozásában, szerencsés vagy szerencsétlen egybeesésében, akkor a 7-es szám Lengyel László életében fontosnak bizonyul.

Lengyel László 57 évvel ezelőtt, 1957. szeptember 17-én született a Nádasmentéhez tartozó kalotaszegi faluban, Türebén.

Mint minden gyermek abban az időben, ő is 7 évesen ment iskolába. Az elemi magyarul végezte szülőfalujában, további tanulmányait pedig románul Magyarországon, Egeresen és Kolozsváron. 1977-ben sorozáskor letagadta, hogy iskolás, így elvitték katonának. Leszerelés után esti tagozaton érettségizett, utána orvosnak készült. Akkori szokás szerint könyv nélkül tudta a biológiát. Valósággal „falta” a könyveket, de szembetegsége miatt fél évig nem olvashatott, ezzel együtt elúszott a felvételi az orvosira.

Fiatalon elveszítette édesapját és családfenntartónak lépett elő. Dolgozott építkezésben, hegesztett, autóbádogos munkát végzett, pénzt keresett kőfaragással is, ezzel segítve özvegy édesanyját a négy gyermek felnevelésében.

Egy újabb 7-es szám az életében a 37 évvel ezelőtt „indult” kolozsvári táncház-mozgalom. Elmondása szerint véletlenül került kapcsolatba a Monostor-úti kultúrházban zenélő-táncoló fiatalokkal. A táncházba járó öccsét minden csütörtökön onnan kísérte „haza” a kolozsvári zeneiskola bentlakásába.

A táncházban gyorsan ment az ismerkedés. Kallós Zoltán éles szeme rögtön kiszúrta az új látogatókat, a maga közvetlenségével „lekáderezte” őket, így Lengyel Lászlót is. Miután kiderült, hogy türei, sorolni kezdte az odaváló adatközlőket, elküldte hozzájuk népdalt tanulni. A következő hetekben már felvételeket is hozott neki kazettán, majd magával vitte gyűjteni a környező falvakba. Türei Laci – mert a mai napig ezen a néven szólítják

barátai – a „terepről” hazatérve bújta a könyveket, kiegészítve a Kalotaszegről és általában a népművészetről szerzett ismereteit.

Az 1989-es változás az ő életét is átrendezte. A nyugat fele megnyílt határ lehetővé tette a kiutazást Magyarországra, végre eljuthatott Budapestre a népzeneészek és néptáncosok számára akkoriban búcsúhelynek számító tavaszi táncház-találkozóra.

Egy idő után nem csak látogatóként, hanem kultúrmenedzserként is járt Magyarországra. Kalotaszeg, Mezőség, Székelyföld, Gyimes, Moldva és más tájegységek adatközlőit szállította különböző rendezvényekre. Ezek közül talán a legfontosabbnak a Hagyományok Háza által működtetett Utolsó Óra program bizonyult. Ezt a tevékenységet viccesen úgy nevezte, hogy: „műveltük Magyarországot”. Később a csoportokkal Európa számos országába, sőt a tengeren túlra is eljutott.

Adatközlőként fellépett és fellép hazai és külföldi rendezvényeken. 1996-tól napjainkig több CD-felvételt készített, melyeken Sebestyén Márta, Berecz András, a mérai Simon Jánosné Meggyesi Anna, Herczku Ágnes, Demeter Erika énekesek mellett Fodor Sándor Neti, az Ökrös Zenekar, Pál István Szalonna és a bogártelki Czilika György muzsikált. Az utóbbi években az általa menedzselte kalotaszegi Csűrös Banda-val jelent meg néhány hanglemeze.

Még 77 dolgot elmondhatnánk Lengyel Lászlóról: nem végzett egyetemet, de „doktori” esze van, városon (is) lakik, de falura megy haza, kitartó és hagyományőrző mezőgazdász, a vegyszermentes termesztés meggyőződéses híve.

Az eltelt 57 éve mellé kívánok még sokszor 7-et, egészséget és munkakedvet a 7 határ megműveléséhez, 77 táncházban, színpadon, tévé- és rádióadásban szóljanak dalai!

(Elhangzott 2014. április 12-én Kolozsváron, az EMKE díjkiosztó ünnepségén)

Lengyel László. Horváth László felvétele

Németh Júlia

Nagy Enikő méltatása

Pontosan, szépen, ahogy a csillag megy az égen, úgy dolgozik Nagy Enikő. Páppal és ceruzával, ecsettel, évtizedek óta pedig tűzzel, rézzel, zománcokkal. Pontosan és szépen, mert másképpen nem is tudna. Olyan belső kényszer, olyan zsigereiben hordozott örökség ez, ami alapjaiban határozza meg valamennyi művészi megnyilatkozását legyen az egyszerű ceruzarajz, festmény vagy bonyolult technikai eljárások nyomán született rekeszszománc. Alkotásai nem méreteikkel vagy harsogó színeikkel tüntetnek, hanem éppen ellenkezőleg, tartalmi mélységükkel, formai tökélyükkel, a visszafogottságuk ellenére is belőlük áradó feszültség erejével. S ez nem csupán festményeire, hanem tűzzománc, rekeszszománc munkáira is jellemző. Annak dacára, hogy ez a sajátos műfaj elsősorban a dekorativitásra épít. A művész azonban nem tudja, de nem is akarja megtagadni önmagát. Számára a látvány mindig is kiegészült egy mély mondanivalóval, de a sorrendet akár meg is fordíthatnám: az eszmei tartalom, a művészen feszülő energiák, a gondolatiság nyert ilyenformán művészi megfogalmazást, legyen szó festményről vagy zománcmunkákról.

A rekeszszománc archaikus műfajának kemény szabályai vannak. S itt nem a mesterség jegyeire, hanem az általa kiváltott látvány hatásmechanizmusára gondolok. A klasszikus bizánci ikonográfia után a szecesszió kora volt az, amikor a rekeszszománcra jellemző látványkonstrukció a képi kifejezés szellemiségének leginkább megfelelt. Nagy Enikő alkatához nem a szecesszió szín- és formavilága áll közel, nem dekoratív jellege ragadja meg, hanem az a lehetőség, hogy mindez zománcba álmódott mondanivalójának keretétül, háttérül szolgálhat. Nem a felszínhez, hanem a mélyrétegekhez vonzódik. A szecessziós törekvésekkel ellentétben nem a műforma hatásmechanizmusának kultikus, ikonográfiai vonatkozásait igyekszik kiiktatni, hanem kitűnő érzéssel ismeri fel az ebből származó hasznot: elébe megy

és a szentképfestészet manierisztikus alakbrázolásának jegyeit lényegíti át önálló ars poeticává, építi bele festői látásmódjába, és alkot valami nagyon sajátos, egyéni formavilágot. Talán a műves kimunkáltság, az érzelmi mélység és a visszafogottság a legjellemzőbb ismérve ennek a látásmódnak.

Rekeszszománc munkáinak legjelentősebb vonulatát az életképek alkotják. Egyfajta atavisztikus, reneszánszos tematika ez, az erdélyi magyar népeletre, a paraszti milióra vetítve. Alakjaiban, a jelzett mozdulatokban ott bujkál valami bizáncias ikonfésztetere emlékeztető groteszk báj. Így egymás mellett említve, ezek a jegyek már önmagukban is ellenmondásosoknak tűnnek. A zománcképekre nézve fedezzük csak föl, hogy itt a látszólagos ellentétekből egy rafinált összecsengés, harmónia keletkezik, s a mögöttes, talán tudatalatti rétegekben ez a szimbiózis teremti meg a művészi hatás legfontosabb összetevőjét. A megjelenítés ugyanakkor még véletlenül sem finomkodó, vagy idillikus, sokkal inkább lendületesen határozott, kemény. S ez a másik kontraszt. Hiszen az életkép, a paraszti életkép 19. századi ábrázolása nem csak tájainkon, de a világon mindenütt nagymértékben idealizáló, édeskés.

Az évszakok váltakozása, a mezei munka, a hétköznapiok történései és az ünnep forgataja vissza-visszatérő motívumai művészetének. Egy-egy témát többször is körüljár, alaposan kimunkált formáit többrendbeli átdolgozásnak veti alá, különböző színekörnyezetben villantja föl. Újabban pedig a nonfiguratívba is ki-kiruccan: egyedi színvillanásai sajátos tűzzománc munkákban öltének testet, mintegy hidat képezve a két, merőben eltérő megnyilatkozás között.

Szokás a műfajok átfedéséről beszélni. Nagy Enikő a képzőművészeti főiskola festő szakán végzett, rekeszszománc munkái viszont távolról sem festményszerűek. Szigorúan igazodnak a műfaji szabályokhoz. Nem akarnak festmények lenni, és nem is azok.

Nagy Enikő. Horváth László fényképe

Mekkora teret enged tehát a festőnek a zománc, pontosabban a rekesz-zománc? Látszólag nem túl nagyot. A technika kizár mindenféle rögtönzést. Kitűnő rajzkészséget, precizitást és vegyi ismereteket igényel. A fémre vitel pillanatában, konceptuálisan, már késznek kell lennie mindennek, az utólagos javítás nem lehetséges. A színek a zománc képen csak az alkotási folyamatban döntő szerepet játszó tűz hatására konkretizálódnak, válnak véglegessé. Ha esetlegességről szó lehet, ez csupán az égetés eredményeként jelentkezik, és a művész minden kémiai ismerete mellett, bizonyos mértékben akaratától független.

A megkötések a festő számára akár béklyóknak is minősülhetnek. Nem így Nagy Enikő esetében. Tevékenysége révén bizonyította, hogy a műfaj kötöttségei egyben megkülönböztető jegyek. Egy, a festészettől merőben eltérő művészi környezetet teremtett, amelyben kiváló festészeti adottságai a kompozíció fegyelmében, az alakok ábrázolásában és a színhatásokban nyilvánulnak meg.

Az emberközpontúság szinte valamennyi alkotására jellemző. Alakjai fölöttébb sajátosak, egyszerűségükben, elesettségükben, olykor már-már groteszkbe hajló életességükben megkapók. Kedvesen botladozók és mégis fölöttébb határozottak, mindazonáltal a kiszolgáltatottság érzését sugallják.

Nagy Enikő életútja és művészi pályájának alakulás szorosan összefügg. A kommunista börtönökkel már tizenéves korában megismerkedett, hogy aztán érett fejjel, immár családanyaként végezze el országos elsőként a Képzőművészeti Főiskola festő szakát, s kapja ennek ellenére a lehető legrosszabb kihelyezést.

Az igazságtalanság annyira megrázta, hogy akkor hosszú időre búcsút is mondott a festészetnek. Irányt váltott és autodidaktaként, önmagától kezdett el egy merőben más műfajjal, a rekesz-zománccal foglalkozni, amelyet nálunk egyedülként olyan tökélyre fejlesztett, hogy nagyhírű zománc-központokból érkező kollégáinak elismerését is kivívta. Nem véletlenül nyerte el 1994-ben az európai zománcképzőművészet fellegrájának számító Kecskeméti tábort nagydíját. Pedig annak idején, a kezdet kezdetén, a hatvanas, hetvenes években, idehaza még a műfaj műveléséhez szükséges anyagok sem voltak beszerezhetőek. A művész a legegyszerűbb eszközökkel, de páratlan ötletességgel alkotta meg fő művei egyikét, az *Évszakokat*.

S hogy mi lenne Nagy Enikő munkáinak üzenete? Az alakjait szinte kivétel nélkül természetközelségbe helyező művész – legyen szó biblikus, mitológus témáról, vagy a népelet megnyilvánulási formáiról, amilyen a vetés, az aratás, vagy a szüret – arra a valós veszélyre igyekszik felhívni a figyelmet, amit az agyongépesített modern kor jelenthet az emberiség számára. A természettel való kapcsolat megszűnte olyan értékektől fosztja meg az embert, amiket a legmodernebb kényelmi berendezés vagy elektronikus információtömeg sem kárpótolhat. Vissza a természetbe – sugallják a művész alkotásai. Nem úgy mint Rousseau korában, hanem a 21. század

körülményei között. Mert így is lehetséges. Aminthogy vissza a figurativitáshoz. Nem úgy, ahogyan azt évtizedekkel, -századokkal ezelőtt tették, hanem a modern kor elvárásainak megfelelően.

Művészi érdemeinek elismeréseképpen 2012-ben az anyaország a Magyar Érdemrend Lovagkeresztjét adományozta Nagy Enikőnek. Az EMKE idei Szolnay Sándor Díja pedig méltó elismerése annak az igényes, pontosan és szépen végzett munkának, Nagy Enikő kimagasló művészi életművének, amellyel az európai kitekintésű erdélyi képzőművészetet gazdagította.

(Elhangzott 2014. április 12-én Kolozsváron, az EMKE díjkiosztó ünnepségén)

Kötő József

Tamás Sándor méltatása

Erdélyi magyar közösségünk számára a 21. század legnagyobb kihívása a népességfogyás mérséklése vagy megállítása. Népszámlálási adataink szerint, míg 1989 decemberében a rendszerváltást 1 606 308 magyar köszöntötte, mára ez a szám 1 238 000-re fogyott, tehát alig negyedszázad alatt közösségünk lélekszáma 384 407 fővel csökkent. A jelenség egyik oka népcsoportunk közérzete. A kisebbségbe szorult nemzeti közösségek tagjai könnyen válnak borúlátókká. Joggal: a politika kiszolgáltatott eszközeinek érzik magukat, róluk döntenek nélkülük; napi és történelmi sérelmeiket orvosolni képtelenek; a gazdasági és művelődési leépülés korszakát élik meg. Egyre szűkebbé válik az életlehetőségeket körülhatároló kör. Kicsinységünk aggodalma, az akarás, hogy pótoljuk értékben, minőségben a mennyiségi hiányokat,

két fő csapdát állít sorstársainknak: szakadással fenyegető, illetve szakadást okozó vitákat a cselekvési alternatívákról, vagy közömbösséget. Mindezekből az önfeladás igazolását olvassuk ki? Létezik olyan cselekvési alternatíva, amely nemzetmentő stratégiaként is értelmezhető? A két világháború közötti időszakban, az Erdélyben megjelenő *Hitel* 1938-as évfolyamában közölte kiváló társadalomtudósunk, Venczel József azt az írást, amely kérdésünkre felelhet: „A borúlátóknak azonban e vitathatatlan jelenségek ellenére sincs igaza, mert a körbe zárt kisebbségi népközösség belső ellenállása a nyomásnak enged. Ha ez az engedékenység megszűnik, úgy az önvédelem cselekvő korszakába léptünk: minden területen, a gazdasági és szellemi élet térségein egyaránt megindul az ellenállás kiépítése, s ha nem is sikerül az elvesztett birtokokat, anyagi és szellemi kincseket visszaszerezni, bizonyára sikerül a további veszteségeket megakadályozni.”

Tehát a nyelv- és lélekcseré hűség és közösségi akarat kérdése is, nem csupán gazdasági, politikai tényezők determinálják. Mikor az EMKE Kuratóriuma jelöltet keresett a Kun Kocsárd díjra, egyöntetűen szavazott Tamás Sándorra, hisz világlátása, személyisége, közéleti tevékenysége éppen azt a cselekvési alternatívát testesíti meg, amely megakadályozhatja a további romlásokat. Tudatosan készült arra, hogy az önvédelem cselekvő harcosa legyen. 1995-ben főszerkesztői minőségben jegyezte a *Magyar Kisebbség* nemzetpolitikai szemle új folyamának első számát, folytatni kívánta az 1922 és 1942 közötti, Jakabffy Elemér alapította folyóirat közösségmegtartó szellemiségét, s az új folyam mottójául kóskárolyi gondolatot választva: „Dolgoznunk kell, ha élni akarunk és akarunk élni, tehát dolgozni fogunk”. A folyóirat mai napig önépítésünk szellemi műhelye, s Tamás Sándor szerkesztőbizottsági tagként máig ott szerepel a lap kolofoinjában. Lapszerkesztő tevékenysége kiváló lehetőség volt a felkészüléshez a

Tamás Sándor. Horváth László fényképe

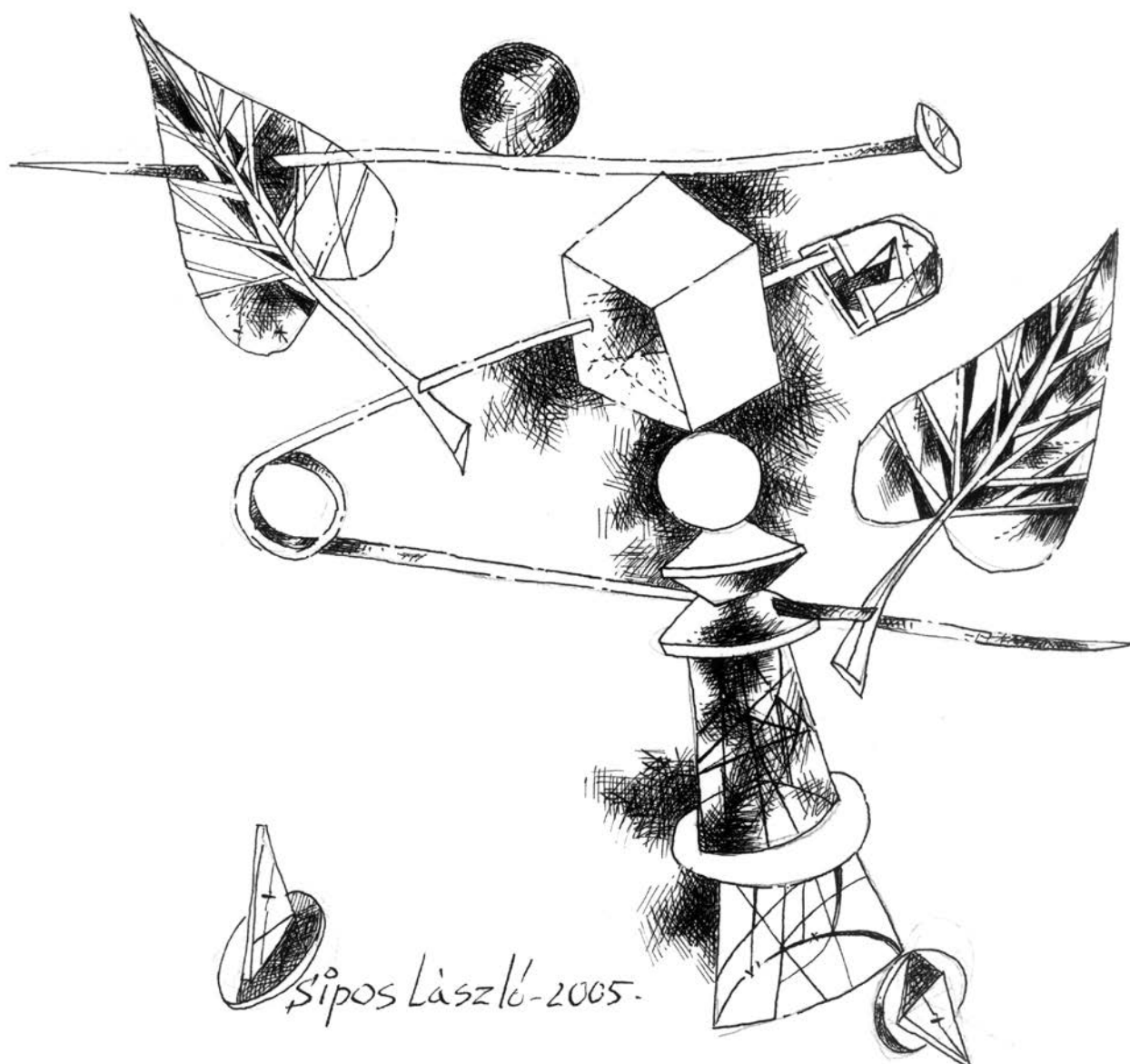
gyakorlati politizálásra. A Trianon utáni kisebbségi szakirodalom egyértelműen hirdette: az asszimilációmentes létet csakis a közjogilag szavatolt önkormányzat szavatolhatja. Napi gyakorlati politizálásában, parlamenti képviselőként, majd megyei tanácselnökként is ezt a tanulságot próbálta életre kelteni: ne döntsenek rólunk nélkülünk, a történelmi régiókban adják a közigazgatási és gazdasági hatalmat a helyi közösség kezébe, identitásunkat őrző intézményeink irányítását magunk végezhessük. Egyszóval élhessünk autonóm módon.

Az elmondottakból kitűnik, hogy az EMKE Kun Kocsárd Díja nem egy bürokrata, csinovnyik szellemiségű, rutinba süllyedő közigazgatási vezetőt jutalmaz, hanem egy olyan közszolgát, aki vezetői tisztségét, a rendelkezésére álló

eszközöket arra használja, hogy talpon maradásunk stratégiáját gyakorolja, kiépítse cselekvő önvédelmünk hadállásait. Ilyen jellegű kezdeményezései között új művelődési modellt hozott létre: csapatával kiépítette a szórvány és a belső anyaországnak számító tömbmagyar régió intézményesített kapcsolatrendszerét. Jól tudjuk, hogy a szórvány az asszimiláció által leginkább veszélyeztetett terep, de fentebb azt is említettük, hogy a nyelv- és lélekcserre hűség és közösségi akarat kérdése is. Ennek a hűségnek és akaratnak az életben tartására szövetkezett a Tamás-modell szerint a szórvány és a belső anyaország: intézményesen, forrásokat és technikai eszközöket, szakember állományt bocsátva a végeken folyó önszerveződő tevékenység rendelkezésére, segítették ennek az identitást

őrző ágazatnak a hatékony munkáját. A Kun Kocsárd Díj azon túlmenően, hogy a közösségi elismerést is kifejezi Tamás Sándor személyi érdemei iránt, megcélozza a modell népszerűsítését is. Az eddig gyakorolt kapcsolatformák tovább bővíthetők, akár mozgalommá is alakítható a modell, például minden magyarok is lakta szórványtelepülésnek legyen tömb-magyar testvértelepülése. A modell oszlathatja a borúlátást, visszaadhatja hitünket erőnkbe, s megakadályozhatja a „nagy romlást”, ahogyan Sütő András fogalmazta. Köszönjük meg Tamás Sándornak és csapatának, hogy életmodellé próbálja tenni a cselekvő önvédelem-szemléletet. Kisebbségi helyzetben csak ez a szemlélet szavatolhat jövőt is.

(Elhangzott 2014. április 12-én Kolozsváron, az EMKE díjkiosztó ünnepségén)

Hatházi András

Varga Csilla méltatása

Az egy nő, az mindig sok nő. És a sok nő-ről a végén mindig kiderül, hogy egy. És ezt mindig meg is magyarázom.

Kezdetekben a sok nő között volt egy, akinek 1996-ban a Radu Stanca Stúdióban a hosszú vizsgáztató asztal ablak felőli végén ülve szurkoltam. Titokban. Mert ugye egy-egy ilyen megmérettetés alkalmával a bizottságbeli ember inkább zord, mintsem örül.

Aztán a felvételi sikerült, és legközelebb már az ezredforduló évében élcelődtünk. Mintha egy napernyő is lett volna – ebben nem vagyok biztos, de abban igen, hogy jó dolog volt ugratni azt a Dajkát. Partner volt a játékban.

Később egy Nimfa öltöztetett és készítette elő nászomat, nemsokára pedig Bridget, egy tenyeres-talpas ír parasztlány dacolt velem, a kötelességét teljesítő angol kapitánnyal. Majd hamarosan változtak az erőviszonyok, ugye, kedves Borbála? Szegény Rettegi Fridolin menyit kínlódott, amíg le merete venni a kaktuszt a kegyed fenekéről...

Ezt követően a sok nő közül az egy hirtelen a feleségem lett. És amikor

a végén a lányunk föbe lőtte magát a padláson, teletömött vajas szendvicsekkel. Bizony, drága Gina. Ilyen volt közöttünk akkoriban a viszony.

Végül is őszinte.

Ő, mint Drakulina mutatta ki sárkányfogait, én pedig búvólten néztem Miss Pickfordot, akinek bájos tánca zavarba ejtett, elbúvölt és kiforgatott zordan zárt brit valómból.

Egyszer majdnem sikerült kifogni rajta, amikor bigám barátomnak segíteni igyekeztem, de Barbarán túltenni ketten se tudtunk.

Igen. Hát az egy nő azért egy nő, hogy ne álljon meg ennyinél.

Most nemrég még a Dajkánk volt itt, a birtokon, Marina, ha épp nem hajtott forradalmi erylennisként a halálba, vagy nem háromszorozta meg magát mértéktelenül, mint Júlia, Franciska nővér és Fatima, miközben Pera dajkájának képében Juliane Tesman és Mademoiselle Diana (olálá) szüneteiben Djamilaként beszélt a férfi és nő közös dolga-iról... – Istenem, ki tudja ezt követni és számon tartani?

Én már rég lemaradtam valahol Dunya, a szeretnivaló parasztlány és Kisvicákné igyekezete között.

Nem is akarom utolérni.

Végül is egy férfiember (aki tapasztalataim szerint szintén sok férfiember, csak ő hiszi magáról, hogy egy, mint az Isten) ne is akarjon többet az egy nőtől, mint rácsodálkozni: te most épp ki vagy?

Tudom.

Varga Csilla vagy, aki a szomszédban lakik, akinek Matyi fia sokszor játszik Tamás fiúnkkal, a műszinő, aki nekem is játszótárs, aki néha dőf, de akivel mindig lehet élcelődni, akit végre megérdemelten utolértek a díjak...

Ó, tudod mit? Mindannyiatoknak gratulálok.

Sok szeretettel, én, az, aki most épp vagyok.

(Elhangzott 2014. április 12-én Kolozsváron, az EMKE díjkiosztó ünnepségén)

Varga Csilla. Horváth László fényképe

Floriska Attila

Vita László András méltatása

Vita László András a kolozsvári Vita-com Electronics Kft. tulajdonosa. Cége, melynek székhelye Kolozsváron található – elektronikai cikkek országos szintű nagykereskedelmével foglalkozik. Üzletember tehát, sőt üzletember a javából. Ez irányú sikerei révén került a kiemelkedő kolozsvári magyar üzletembereket tömörítő Euréka Társaságba, a Magyar Üzletemberek Társaságába.

Az Euréka tagjaként részese volt a kolozsvári magyar lakosság szórakoztatása és informálása érdekében létrehozott, napi 24 órás magyar nyelvű kereskedelmi rádió, a Paprika Rádió alapító közösségének.

Rendszeresen támogatja mind magánszemélyként, mind a cége által is a Római Katolikus Egyházat, kiemelt segítséget nyújtván a kolozsvári Szentpéteri templomnak: az épület általános felújításának alkalmával anyagi segítséget nyújtott, továbbá a toronyóra felújításával járó költségek felét is fedezte.

Mivel édesapja református volt, Vita László András, bár másodlagosan és

közvetett módon, de rendszeresen, általános jelleggel támogatja a református egyházat is.

Több ízben támogatta a kolozsvári magyar Apáczai Csere János Líceum által megrendezett irodalmi és matematikai tanulmányi versenyeket, ugyanakkor támogatta az itt megszervezett Apáczai Napok néven ismert rendezvénysorozatot is.

Vita László András nagy hangsúlyt fektet az erdélyi magyarság támogatására, több ízben segítette a Kolozsvári Magyar Napok rendezvénysorozatát is. Nem utolsó sorban, támogatja a szamosújvári szórvány-magyar közösséget, illetve a választói Kallós Zoltán Alapítványt is. Ugyanakkor egy nonprofit szervezetten keresztül (melyet nem óhajtunk megnevezni) élelmiszerrel, ruházattal, anyagi javakkal, illetve ahol olyan igény körvonalazódik, elektronikai cikkekkel, számítógépekkel segíti a rászorulókat.

Fontos számára a fiatalság támogatása is, ezért végzős magyar diákok disszertációs munkáját segítette azzal, hogy helyet adott nekik a saját cégén belül, továbbá minden olyan információs anyaggal segítette a fiatalokat, melyeket dolgozataikban felhasználhattak. Nem utolsó sorban optimális feltételeket biztosított, kézzel fogható segítséget nyújtott a fiataloknak az általuk kiválasztott témájú dolgozatok elkészítésében.

Vita László András felelős magyar üzletember. Hosszú időn át, 15 éven keresztül kizárólag magyar alkalmazottai voltak, cége jelenleg is 100 alkalmazottat számlál, akiknek túlnyomó többsége jelenleg is magyar, ezzel segítvén közösségünk tagjainak munkához való jutását. Nemzeti hovatartozására büszke, tetteit mindig is a romániai magyar közösség összetartása, identitásának és szellemi becsületének megőrzése vezérelte.

(Elhangzott 2014. április 12-én Kolozsváron, az EMKE díjkiosztó ünnepségén)

Vita László András

Potyó István |

Demeter Vincze András méltatása

ARomániai Magyar Dalosszövetség újjáalakulásának 20. évfordulóján nagy örömmel tölt el, hogy kiváló zenész barátomnak, Demeter Vincze Andrásnak a mai jubileumi közgyűlés emlékeztetésére tételik. Jagamas János díjban részesülni nem csak kitüntetés, hanem egyben felelőség, motiváció és kihívás a jövőre tekintve.

Felelőség, mert Jagamas János munkásságának és örökségének megőrzése és tovább vitele rád is hárul. Motivációként is szolgál, hogy kamatoztassad azt a nemes munkát, amit elkezdted a zeneművészet terén. És nem utolsó sorban kihívás, mert a muzsika állandó áldozatot, felkészülést és megújulást követel.

Demeter Vincze András zenei pályája mondhatni születése előtt kezdődött, mert olyan családban nevelkedett, ahol a hangszeren való játszás majdnem mindennapi gyakorlat volt. Zenei tehetségére való tekintettel a negyedik elemi osztályt már a kolozsvári zenelíceum diákjaként kezdte zongora szakon Buzás Pál osztályában. Florentin Mihăescu és Ciprian Para egyetemi tanárok irányítása alatt főiskolai diplomát szerzett a zeneakadémia karmesteri szakán, ezt követte a mesteri fokozat elnyerése. Említésre méltóak az államvizsgák alkalmával vezényelt művek, amelyek komoly rátermettségről és szaktudásról tanúskodnak: Carl Orff *Carmina Burana* és Michael Haydn c-moll *Requiem*. Amint az előbb említett két mű is jelzi, az énekari hangzás kifejező ereje mindig fontos szerepet játszott, így hát nem véletlen, hogy már diákévei alatt számos énekkarban énekelt, mint az Antifonia, a Jubilate, a Szent Cecília kórus és nem utolsó sorban a Filharmóniával is együttműködött. Tehetségének és kiváló karvezetői képességeinek köszönhetően megbízták a Diákművelődési Ház Intermezzo kórusának vezetésével. A Sigismund Toduță Zenelíceum

tanáraként a diákjaiban az értéket kereste, kötetlen kapcsolatot keresve, ám mégis megőrizve a tekintélyét, amelyet tudása parancsolt. A kolozsvári Új-alsóvárosi református gyülekezetben végzett kántori és karnagyi tevékenységek a szó igazi értelmében nevezhetőek szolgálatnak, amelyet odaadás és szakértelem jellemez. Karmesteri tehetségének kibontakozásában meghatározó szerepet játszik a saját kezdeményezésére 2010-ben alakult Melodeus kórus. Az énekkar zenei szemléletét főként az új, az ismeretlen, az érdekes művek utáni érdeklődés vezérli, amelyet áthat a tagok fiatalos lendülete és dinamizmusa.

Bármilyen zenei együttes aktív tagjának áldozata, készenléte és odaadása arról tanúskodik, hogy már nem órála szól ez a folyamat – úgy mond megszűnik az én –, és létrejön valami más entitás, amely az igazi művészetet hivatott érzékelhetővé tenni. Ez az önátadás ugyanakkor arra az emberre is összpontosít, aki az együttes élén odaadja a hitét, érzését, akaratát, tudását a magasztos cél elérésére. Ez a hit, érzés, akarat és tudás volt jellemző Jagamas János fiatalok körében végzett áldozatos munkájára, és ez sarkall téged is, András és minket is, hogy felismervén a jelenkor kihívásait, a szép muzsikáért minden nehézséget vállaljunk.

Nagy öröm számunkra, hogy idén rád esett a választás, hogy ilyen fiatalon részesülsz a Jagamas János Díjban, mert úgy gondolom, ilyen egyéniségekre van és lesz a jövőben is szükség az erdélyi zenei élet és ifjúsági kórusmozgalom előre mozdítására.

Isten áldása kísérje munkádat továbbra is, kedves András!

(Elhangzott 2014. november 29-én Kolozsváron, a Romániai Magyar Dalosszövetség ünnepi közgyűlésén)

Demeter Vincze András

Lőfi Gellért Attila

Dénes-Karácsony Gabriella méltatása

„A

mit meg kell tanulnunk, az mindig ott van a szemünk előtt, csak alázatosan és figyelmesen körül kell néznünk, hogy meglássuk, mit akar tőlünk az Isten, és melyik a legjobb lépés, amit a következő pillanatban tehetünk.” (Paulo Coelho: A Zahir)

Dénes-Karácsony Gabriella 1985. július 23-án született Sepsiszentgyörgyön. Tanulmányait a Plugor Sándor Művészeti Líceum hegedű szakán kezdte Nagy Hanna növendékeként, és itt érettségizett 2004-ben. Ez év őszén a brassói Transilvania Egyetem zenei fakultásán elkezdte egyetemi éveit, ahol párhuzamosan végezte a hegedű fősza-
kot és a zenepedagógiai képzést. Tanulmányi évei alatt különböző zenekarokban játszott, és kibontakozott benne a kórusművészet iránti érdeklődés is.

A kézdivásárhelyi Molnár Józsiás I–VIII. osztályos általános iskola zene tagozatán kezdett hegedűt tanítani 2008 szeptemberében. Következő évben már a sepsiszentgyörgyi Plugor Sándor Művészeti Líceumban folytatta tanári pályáját.

Ugyancsak a 2008-as évtől kezdően tagja lett a Pro Musica Kamara-

kórusnak, ahol Sipos Zoltán vezénylete alatt tovább érlelődött benne a kóruséneklés iránti vonzalom.

A 2009-es év novemberében súlyos veszteség érte a Plugor Sándor Művészeti Líceum közösségét, ekkor ugyanis elveszítettük szeretett és tisztelt kolléganőnket, Benkő Enikő tanárt. Hiánya nyilvánvaló volt, mindnyájan értetlenül szembesültünk a történetekkel. Az iskolától egy kitűnő pedagógus, a Kriza János Unitárius Vegyes Dalárdától pedig szeretett karnagyuk távozott. És mint ahogyan a családtagok ismerik egymás gondolatait, úgy tudták a dalárda tagjai is, hogy Benkő Enikő a további összetartozásra biztatná őket. A kórusnak működnie kellett tovább, és ekképpen vált Dénes-Karácsony Gabriella az ő karnagyukká.

2010 januárjától heti rendszerességgel tartják a próbákat. Gabriella így vall erről: „Az élet ajándéka ez számomra, hiszen kapcsolatunk nem csupán szakmai, hanem a lehető legbensőségesebb. A munkában kitartóak és elhivatottak vagyunk, fellépéseinknek és egyházi szolgálatunknak felelősségteljesen teszünk eleget.”

2011 szeptemberétől zeneóvodai tevékenységgel is foglalkozik, igyekszik kicsiket és nagyokat egyaránt bátorítani a zene befogadására.

Alázatosságával, szeretetével, gondoskodásával és kitartó munkájával nemcsak a diákok, hanem a teljes tanári közösség tiszteletét, nagyrabecsülését is kivívta. Gondoskodása a nehéz sorsú tehetséges gyermekek iránt példaértékű, és nem ismer akadályokat.

Rendszeresen részt vesz az iskola különböző zenei rendezvényein, és beül muzsikálni a gyermekek közé, példaértékű zenei oktatást folytat a nulladikos kicsikkel, a hegedűs növendékeivel, és anyai gondoskodással kíséri minden lépésüket.

Dénes-Karácsony Gabriella és Gazdag Géza

Szerénységét, a művészet és az emberek iránti alázatosságát mi sem bizonyítja jobban, mint az ő szavai: „Mint mindenki életében, vannak könnyedén megtehető lépések és kerülnek akadályok is, de az utóbbiakat igyekszem nem észrevenni, energiámat próbálom a kitűzött célra összpontosítani. Megvalósításaimat a legjobb tudásom szerint irányítottam, és teszem ezt most is, szeretem viszontlátni a szem párokból azt a szeretetet, amellyel én is viszonyulok környezetemhez” – írta nemrég nekem.

Karnagyként kitűnő vezetőnek bizonyul, aki nem csak szakmai felkészültségéről tesz tanúságot, hanem ápolja, őrzi és építi az emberi kapcsolatokat kóruson belül és kívül egyaránt. Igen! Ápolja, gondozza és építi a közösséget a szó szoros értelmében, és olyan magas színvonalra emeli a kórusát, hogy az nem csak hazai, de külföldi porondon is büszkén hirdetheti az erdélyi kórusmozgalom nagyságát, gazdagságát, mindezt Isten nagyobb dicsőségére!

Gyermekkorom óta nagyon erős barátság fűz Gabriellához, számtalanszor együtt tesszük fel a kérdést, és együtt keressük rá a választ. Ezért egy gondolatot szeretnék vele megosztani, hisz tudom, hogy irányába tett bármiféle dicséret, elismerés zavarba hozza őt. Én ezt üzenem neked, Gabi, mert tudom, hogy figyelsz rám.

Legbenső félelmünk nem az, hogy alkalmatlanok vagyunk. Legbenső félelmünk az, hogy hatalmunk nem ismer mértéket. Nem sötétségünk, hanem ragyogásunk ijeszt leginkább. Azt kérdezzük magunktól: Ki vagyok én, hogy csillogással másokat elkápráztassak? Miért ez a kishitűség? Isten gyermekei vagyunk! Ha kicsinyek maradunk, azzal nem szolgáljuk a világot. Senki előtt nem nyitunk új utat azzal, ha törpévé tesszük magunkat, nehogy mások elbizonytalanodjanak mellettünk. Arra születtünk, hogy ki nyilatkoztassuk a bennünk lakozó Isten dicsőségét. Mert ő nemcsak némi lyikünkben, hanem mindegyikünkben ott lakik. Amikor engedjük világítani saját fényünket, önkéntelenül lehetővé tesszük másoknak, hogy ugyanezt tegyék. Amikor megszabadulunk félelminktől, jelenlétünk automatikusan felszabadít másokat.

Dénes-Karácsony Gabriella önfeláldozó ember, aki odaadásával nyughatatlanul teszi a maga és sokszor mások dolgát is. Kollégaként, barátként,

sok szálon találkozunk és dolgozunk együtt, ő igazi csapatmunkás, soha nem kelt ellentétet, sőt törekszik a jó hangulatot megtartani. Segítőkéz, jókedvű, optimista, és korrekt – öröm vele dolgozni, ugyanakkor megbízható személy. Én úgy gondolom, hogy nagy szerepe van mind tanárként, mind karnagyként a régió zenei kultúrájának gazdagításában – bárcsak sokan lennének ilyenek, mint Gabriella.

Egy jó tanáccsal zárom laudációm, kérve Isten áldását munkásságodra, életedre! Tudom, nem tartod magadat méltónak e díj elnyerésére,

mert úgy véled, túl fiatal vagy hozzá, és ilyen rangos elismerést még nem érdemeltél ki. Én azt az elvet hiszem és vallom, ha az Úr adott neked öt talantumot, hogy használjad, akkor majdan az Ő színe előtt ne ötöt, hanem tízet adj vissza neki. Legyen továbbra is célad a jó Isten által rád ruházott talantumok átadása, szolgálatba állítása egyházzal, néped és nemzedet számára, téve mindezt Isten nagyobb dicsőségére!

(Elhangzott 2014. november 29-én Kolozsváron, a Romániai Magyar Dalosszövetség ünnepi közgyűlésén)

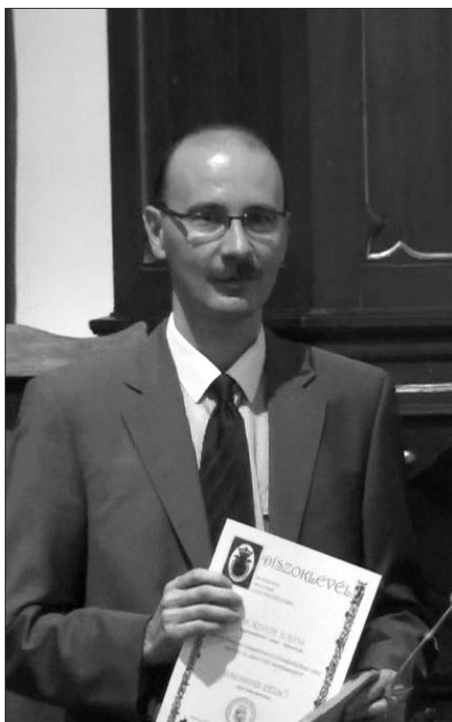

László Tibor

Horváth Zoltán méltatása

Horváth Zoltán 1975. június 4-én született Kolozsváron. Tanulmányait 1981 és 1993 között a kolozsvári zenelíceumban végezte, majd 1993-tól 1998-ig a Gheorghe Dima Zeneakadémián, Adriana Bera zongora osztályának volt a növendéke. 1992-től 1996-ig több mesterkurzuson vett részt. 1992-ben és 1993-ban a pécsi nyári zenei táborban Némethy Attila irányítása alatt fejlesztette tovább tudását. 1994-ben a kolozsvári zeneakadémián két világhírű muzsikussal, Gérard Frémy és Jaap Schröder vezetésével tett szert újabb szakmai tapasztalatokra, míg 1995-ben és 1996-ban a szombathelyi Bartók szemináriumon, az elmúlt évben pedig Kolozsváron is nagy sikert arató Rohmann Imre előadásain vett részt. 1997-ben és 1998-ban a budapesti zeneakadémia részsképzőse volt szintén Némethy Attila zongora osztályában. 1998-tól kezdődően a kolozsvári Sigismund Toduță Zenelíceum első fokozatú tanára, 2000 és 2010 között a Gheorghe Dima Zeneakadémia óraadó tanáraként is tevékenykedett. Képzését kiegészítette a 2004-ben Béres Melinda hegedűművésszel együtt elnyert a Communitas Alapítvány alkotói ösztöndíja. Pedagógiai munkásságát a Román Oktatásügyi Minisztérium 2006-ban, 2010-ben, 2011-ben és 2013-ban Kiválósági Oklevél odaítélésével ismerte el.

Horváth Zoltán

Horváth Zoltán előadóművészi pályájából nem maradtak ki a szakmai versenyeken elnyert díjak sem. A kolozsvári Mozart versenyen 1993-ban II. díjat nyert, a bukaresti Jeunesse Musicales nemzetközi zongoraversenyen 1995-ben elődöntős volt. A nagynevű brémai nemzetközi zongoraversenyen is részt vett 1997-ben. Számos egyéni és kamara hangversenyt tartott Kolozsváron, Marosvásárhelyen, Segesváron, Székelykeresztúron, Székelyudvarhelyen, Csíkszeredában, Déván, Resicabányán, Zilahon és Bukarestben. A zongora mellett az orgona is jelentős szerepet játszik előadóművészi pályafutásában. Kolozsvár, Beszterce, Sepsiszentgyörgy, Csíksomlyó, Brassó és Budapest orgonáit szólaltatta meg. A külföldi koncertek

sem maradtak ki: Magyarországon, Németországban, Franciaországban és Svájcban is tapsolhatott neki a közönség. A jótékonysági koncerteket is szívügyének tekinti. Ilyen eseményeken eddig Kolozsváron, Németországban és Svájcban vett részt. A kulturális és zenei élet szervezőjeként az EMKE Zene-szó sorozatának moderátora, a Kolozsvár Társaság Haydn, Dohnányi és Ruzitska György emlékhangversenyének kigondolója és egyik előadóművésze volt. A kolozsvári evangélikus püspökség keretében, ahol 1993-tól kezdődően orgonista, 2006 óta mintegy 60 kamara és orgona hangversenyt szervezett.

A Romániai Magyar Dalosszövetség az egyházzenei tevékenységért járó kitüntetést olyan, még fiatal muzsikusként ítélte oda, aki szerteágazó, gazdag, a közhasznát szolgáló pályát futott be, és reméljük a java még hátra van.

Kulturális, zenei életünknek minél több olyan személyiségre van szüksége, mint Horváth Zoltán, aki képes akár saját tehetségét és zenei pályafutását is háttérbe szorítani azért, hogy másoknak egyengesse az útját, vagy hogy minél több örömteli pillanatot szerezzen a minőségi zenére kiéhezett közönségnek. Zoltán szerényen zongoratanárként és nem zongoraművészként határozza meg önmagát, pedig mi, akik sokszor hallottuk őt muzsikálni, nagyon is jól tudjuk, hogy bizony művész ő a javából. Ő úgy játszik – csak, hogy egy példát említsek – Schumannnal, ahogy csak kevesen tudnak. Élete a szolgálat jegyében telik. Szívügye a zene, mint előadóművész és mind szervező – mindenek. És szolgálja e nemes művészetet azzal is, hogy oktatja a jövő muzikusait, akik közül remélhetőleg kikerülnek majd azok, akik folytatják az ő szerény és értékes munkásságát, azt a nehezen mérlegre tehető művészeti építőmunkát, amit ma, és reméljük, még nagyon sokáig az ő nevével társíthatunk.

(Elhangzott 2014. november 29-én Kolozsváron, a Romániai Magyar Dalosszövetség ünnepi közgyűlésén)

Lászlófy Pál-István

Köllő Ferenc méltatása

„A

jövő nemzedékért mindnyájan felelősök vagyunk Isten előtt.” (Márton Áron)

„Köllő Ferenc csíkszeredai zenetanár, karmester. Míg a tanárok jelentős hányada tanórák után »leteszi a lantot«, Köllő Ferenc folytatja a nevelői – népdnevelői munkát: partitúrákat ír, vezényel, zenekarokat vezet, mindenáron igyekszik megszerettetni a minőségi zenét, s annak népszerűsítésére törekszik. Ily módon ő is közösségének kovácsa, a történések alakítója” – írta róla 2006-ban Sarány István szerkesztő, újságíró.

Köllő Ferenc 1951. március 10-én született Gyergyóditróban. Kisgyermekkorától a zene vonzáskörében és bővületében él, így nőtt fel. Édesapja, apai nagyapja és több nagybátyja is kitűnő kottaismerő hangszeresek. Édesapja Hargita megyében több fúvószenekart is vezetett. Kisiskolásként Marosvásárhelyre került a Művészeti Líceumba ahol, hegedűt majd később nagybőgő szakot tanult. Vakációkban otthon besegített a különböző zenekaroknak,

és minden rézfúvós hangszerezen megtanult játszani.

Zenei tanulmányai befejezése után 1974-ben Csíkszeredába került, ahol a Városi Művelődési Ház zenei szakirányítója lett. Kórust vezetett, irányítója volt a művelődési ház népi és esztrád zenekarának, ugyanakkor tagja volt a város zenetanáraiból alakult kamarakórusnak és kamarazenekarnak. 1981-től a Tanulók Háza zenetanára lett, ahol ifjúsági fúvószenekart szervezett és vezényelt, ezen kívül blockflöte kamaragyüttest is alapított. 1981 és 2001 között oktatta és vezényelte a Matematika-Fizika Líceum (ma Márton Áron Főgimnázium) leánykórusát (kórusait). 1981 és 1991 között karnagya volt a városi Szakszervezeti Fúvószenekarnak, ugyanakkor alapító tagja a Kájoni Régiózene Együttesnek is. 1990-től 2005-ig a Nagy István Művészeti Líceumban nagybőgő szakot tanított, és dirigálta a líceum vegyes karát és zenekarát. 1990-ben ő indította el és 15 évig vezényelte a csíksomlyói kegytemplomban minden év december 26-án tartott karácsonyi hangversenyeket. Vezénylésével szólaltak meg először Csíkszeredában olyan vokál szimfonikus művek, mint M. Haydn *Nunc Dimittis*; Vanhal *Te Deum Laudamus*; Vivaldi *Gloria*; Händel *Messias* stb. 2005-től a Hargita Megyei Művészeti Népiskola tanára lett, ahol alapító tagja, szervezője és hangszereelője az iskola címzetes és betanító zenetanáraiból alakult kamarazenekarának.

2005-ben a Csíkmadarasi Fúvószenekar oktatására és vezénylésére kérték fel, amelyet rövidesen a nemzetközi szinten is jegyzett fúvószenekarok sorába és szintjére emelt. Ugyanebben az évben Csíkszentimrén alakult fúvószenekar, amit szintén ő dirigál. 2009 őszétől a Csíkkozma Tuzson János Fúvósegyület karnagya, amely együttes 5 év alatt nemzetközi szintre és hírnévre tett szert. 2012-től zenei irányítója és szervezője a Csíkszentmártoni (Alcsíki Kistérségi Társulat védnöksége és anyagi támogatásával) Fúvóstábornak.

Köllő Ferenc nemcsak oktat és vezényel, hanem harmonizál, hangszere,

Köllő Ferenc (balról) és Lászlófy Pál-István

partitúrákat – átiratokat készít különböző zenekaroknak, ezen kívül saját szerzeményei, népdalfeldolgozásai is fémjelzik sokrétű, alkotói, előadói és karmesteri tevékenységét. Eddigi tevékenysége alatt több mint ezer fellépést, koncertet tartott az általa vezetett együttesekkel különböző helyi, megyei, országos és nemzetközi fesztiválokon, versenyeken. Mindezekon kívül több szakmai tanulmányt és szakdolgozatot közölt különböző kiadványokban.

Zenei tevékenységéért 1998-ban Csíkszereda város Pro Urbe Díjjal, 2006-ban a Magyar Művészetért Kuratóriuma (Budapest) Bartók Béla Emlékdíjjal tüntették ki.

Fesztiválok, versenyek főbb díjai:

1997, Bukarest – országos I. díj, Művelődési Ház Ballada együttese (zene: Köllő Ferenc)

1985, Csíkszereda – országos I. díj, ifjú-sági fúvószenekar

1987, Bukarest – országos II. díj, Matematika Fizika Líceum leánykara

1988, Kolozsvár – országos II. díj, Szakszervezeti Fúvószenekar

1989, Csíkszereda – megyei I. díj, Matematika Fizika Líceum Acapella Leánykara

1989, Csíkszereda – megyei I. díj, Matematika Fizika Líceum Kamarakórusa

1989, Csíkszereda – országos I. díj, Matematika Fizika Líceum Acapella leánykara

1989, Csíkszereda – országos I. díj, Matematika Fizika Líceum kamarakórusa

1992, Gyula – a zsűri különdíja, Márton Áron Gimnázium leánykara

1994, Kecskemét, Kodály Intézet – Fesztivál díj, Márton Áron Gimnázium leánykara

2001, Székelyudvarhely – zóna I. díj (6 megye) Nagy István Művészeti Líceum kórusa és zenekara

2001, Bukarest – országos II. díj, Nagy István Művészeti Líceum kórusa és zenekara

2003, Marosvásárhely – zóna II. díj, Nagy István Művészeti Líceum kórusa és zenekara

2009, Samsun (Törökország) – fesztivál díj, Csíkmadaras fúvószenekara

2013, Lakitelek – közönségdíj, Csíkkozmás fúvószenekara (I. Kárpát-medencei Nemzetközi Fúvós fesztivál)

Köllő Ferenc zenei munkásságát a pontosság, a szakma iránti alázat és a magas művészi igényesség jellemzi.

„ne hagyj kihunyni a tüzet
a százszor szétrúgottat
szítsd a parazsat nélkülöd
fől újra nem loboghat”

(Kányádi Sándor: *Felemás őszi ének*, 1994)

(Elhangzott 2014. november 29-én Kolozsváron, a Romániai Magyar Dalosszövetség ünnepi közgyűlésén)

Gáspár Attila

Papp Ilona méltatása

Papp Ilona, a Szilágysomlyói Református Egyház kántora, a Bánffy László gyülekezeti kórus karnagya Nagyváradon született 1976. április 19-én munkásszülők egyetlen gyermekeként. Első zenei élményeit – bevallása szerint – anyai nagyanyjától kapta, akinek gyönyörű, tiszta hangjára gyakran aludt el esténként.

Zenei „pályafutása” a szentjobbi (Bihar m.) református templomban indult, ahol olyan 8-9 évesen a nagyanyjától tanult énekeket alkalmanként elénekelte. Az ott bemutatott első, *Kicsiny Betlehemben* kezdetű karácsonyi ének volt az, amely nagy öröme, Szilágysomlyón az egyik állandó karácsonyi esti ének.

Tizenkét éves volt, amikor édesanyjával visszaköltöztek Nagyváradra, ahol a Nagyvárad-Olaszi református egyházközség tagjai lettek. 1989-ben megkonfirmált, majd az 1990-ben megalakult ifjúsági csoport egyik lelkes énekesé lett.

Pár hónappal a középiskolai tanulmányai elkezdése után édesanyja férjhez ment nevelőapjához, aki másodállásban kántori szolgálatot végzett. Így lett alkalma közelebről megismerkedni a billentyűs hangszerek világával. Maga a klaviatúra, a fekete-fehér csodák megismerése, az egyházi repertóár elsajátítása önmagában még kevés volt ahhoz, hogy zenei pályára gondolhasson. Azért is, mert a líceumot kémia-biológia szakon kezdte, hiszen nagyon szerette a kémiát. Gyógyszerész szeretett volna lenni, mert úgy érezte, hogy a hangszerstanulásról koránál fogva kicsit lemaradt.

A nagyváradi Sulyok István Református Főiskola 1990-től bontogatta a szárnyait, és 1993-ig mindössze három szakot indított. Ezek közül Papp Ilona a vallásstanár-diakónia párosítást érezte magához a legközelebbinek, de ez még mindig nem az volt, amit szeretett volna. A megoldás 1994 tavaszán bontakozott ki, a Sulyok István Református Főiskola új, vallásstanár-kántor szakot indított, ahol nem volt kötelező az előzetes hangszerstudás.

Amilyen lelkesen kezdte el az első évet, olyan lelkesen fejezte be az ötödiket is. Szivacsaként szívta magába a hangszerstudás, a karvezetés, az egyházi ének, a zeneelmélet-szolfézs tantárgyak ismereteit. A főiskola minden percét élvezte, amihez hozzájárultak kitűnő tanárai is, akiknek igen hálás a megszerzett tudásért. Hálával emlékezik Leopold László tanár úrra, aki szigorúságával és következetességével magas színvonalon adta át a szolfézs-zeneelméleti ismereteket; Kozma Gyula tanár úrra, akinek muzikalitása, különleges lényé volt a legjobb pedagógiai módszer, amivel a hangszerjátékot megszerettette. És végül, de nem utolsósorban Berkesi Sándor tanár úrra, a debreceni Református Kollégium Kántusának karnagyára, akinek a karvezetés és kórus óráit nagyon szerették, óriási szaktudásával, pompás humorával a karvezetés órákat tette felejthetlenné, élménnyé. Az első tanulmányi év végén a tenkei zenetáborban

Papp Ilona és a méltatás felolvasója, Gáspár Anna

fejlesztette tudását, ott tanult meg furulyázni, ott gyakorolhatták az alkalmi kóruséneklést, zenekarszervezést.

A második tanulmányi év végén pedig a két és fél hetes pápai kántorképző tanfolyamon vehetett részt, ahol a C fokozatú vizsgát is letette. (A D fokozat volt a legmagasabb.)

A főiskolai évek során gyülekezetekbe, ifjúsági kórustalálkozókra, egyházi rendezvényekre járt a diákok kis kamarakórusával.

A főiskola utolsó másfél évével egy időben a Nagyvárad-Össi gyülekezet tiszteletdíjas kántora volt, ahol egy kisebb kórust is vezetett. Jó gyakorlati lehetőség volt ez, egyfajta ugródeszka ahhoz a kántori és karnagy szolgálatához, amelyet immár tizenöt éve végez a szilágyosmlyói református gyülekezetben.

A Királyhágó-melléki Református Egyházkerület 1999. december 1-jei hatállyal nevezte ki a gyülekezet kántorává, 2000 januárjától pedig a Bánffy László énekkar vezetője lett. Mivel a kórus 30-35 közötti létszámban mozog, így általában négyszólamú műveket is elő tudnak adni. Leginkább homofon műveket tanulnak, de bemutatnak már polifon műveket is (Kodály Zoltán *Adventi ének*, *Zengje, nyelvem*; Gárdonyi Zoltán *Paradicsomnak te szép élő fája*, *Szemem a hegyekre vetem – 121. zsoltár*; Ádám Jenő *Krisztusom, kívüled*; Berkesi Sándor *Betlehem városba – karácsonyi népdalrondó*).

A főiskoláról kapott útbaigazítások alapján a Goudimel-zsoltárfeldolgozásokat, valamint a 20. századi magyar zeneszerzők (Kodály Zoltán, Gárdonyi Zoltán, Ádám Jenő, Osváth Viktor, Csomasz Tóth Kálmán, Berkesi Sándor) egyházi műveit tartja az énekkari repertoár támpilléreinek. A magyar zeneszerzőkön kívül szívesen énekelnek Bach-korálokat (*Hagyjad az Úristenre*, *Jézus, vígasságom*, *Az Istennek szent angyala*), Michael Praetorius-műveket (*Mennybéli felséges Isten*; *Jer, kérjük Isten áldott Szentlelkét*; *Szép rózsabimbó nyílt ki*) is. Ismeri és vallja az általános gyakorlatot, hogy idegen zeneszerzők műveit illik a saját nyelvükön előadni, viszont ahol a kórustagok életkora 40-75 év között mozog, kottát olvasni nem tudnak, ott már annak is örül, ha sikerül a harmóniákat és a ritmust a helyére tenni. Ezért úgy gondolja, hogy az anyanyelvi éneklés által még közelebb kerül kórustagjaihoz a kórusmű lelkülete, igei üzenete.

Világi műveket nem igazán tartalmaz a Bánffy László énekkar repertoárja, mivel inkább egyházi ünnepeken,

egyházi kórustalálkozókra, imahetek szoktak szolgálni.

2009 óta rendszeres résztvevője a budapesti Művészetek Palotájában megrendezett Református Énekek hangversenynek, 2013-ban pedig a Bánffy László Énekkar is meghívást nyert a 300 fős Kárpát-medencei Egyesített Kórusban való éneklésre. Ez év májusában pedig a szintén Bősörményi Gergely által szervezett budapesti Református Zenei Fesztiválra voltak hivatalosak.

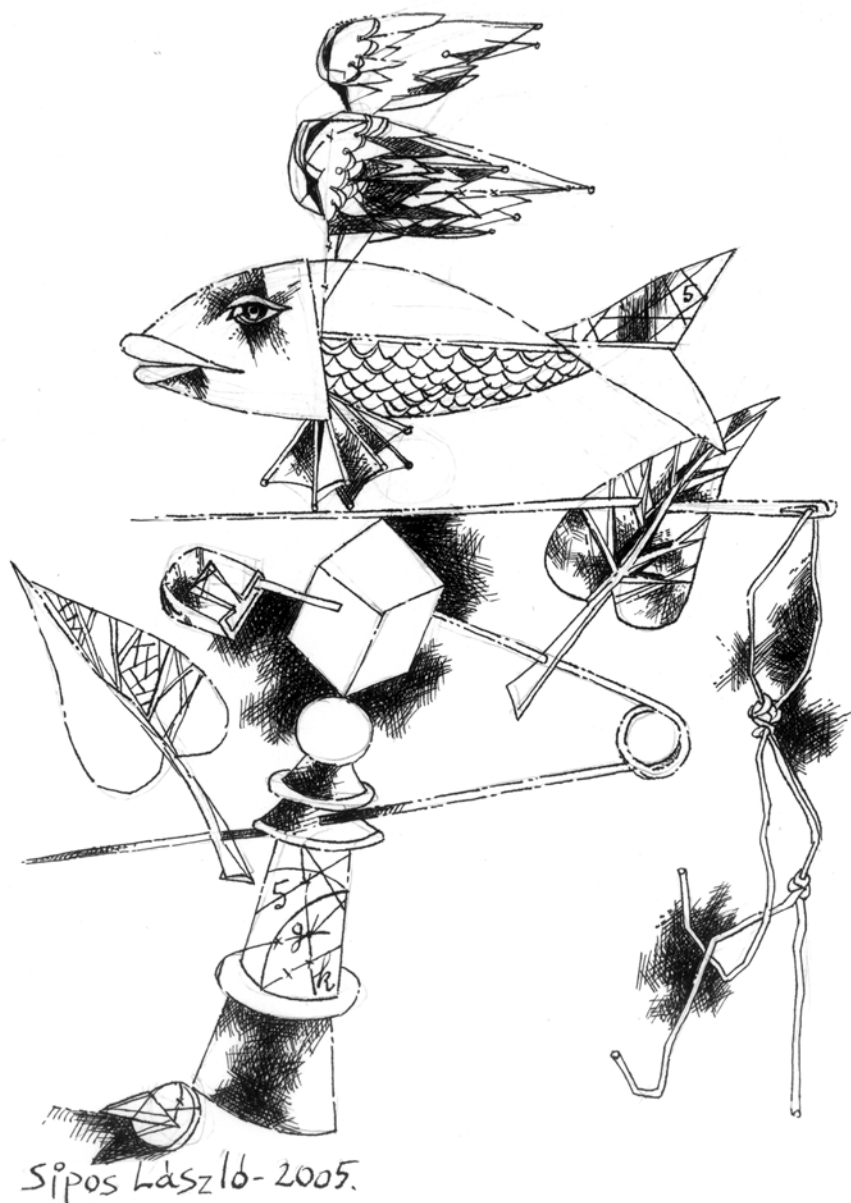
Jelenleg karácsony ünnepére készülnek Demény Dezső *Aranyszárnyú angyal*, Osváth Viktor *Krisztus dicsérete*, valamint egy énekeskönyvi ének (*Ó, Sion ébredj*) feldolgozásával. A hagyomány szerint minden Advent negyedik

vasárnapján, a Karácsonyi Kórusfesztiválon vesznek részt, ahol Szilágyosmlyói történelmi egyházainak kórusai éneklék el karácsonyi repertoárjukat a művelődési házban.

Meggyőződéssel vallja, hogy „számomra a kórusmunka olyan tevékenység, amely a próbák során türelemre és alázatra nevel, a már kidolgozott művek dirigálása pedig örömet ad az énekeseknek és kórusvezetőnek, valamint lelkesíti a gyülekezetet”.

További sok sikert, örömteljes munkát kívánunk az énekkarnak és karvezetőjének!

(Elhangzott 2014. november 29-én Kolozsváron, a Romániai Magyar Dalosszövetség ünnepi közgyűlésén)

László Attila

Szabaday Rudolf méltatása

„M

inden kis viaszgyertya megtanít arra, hogy egy kis melegért, fényért, érdemes tövig égni, mert a kis dolgok fénye az, ami bevilágítja életünket.” Laudáciomat ezzel a Molnár Ferenc idézettel kezdtem, mert úgy érzem, hogy megismerve Szabaday Rudolf nyugdíjas gépészmérnök eddigi életének megélt villanásait, az idézet nagyon találó.

Születésekor, 1942. december 14-én egy kis öröm, a magyarság reménységének gyertyája égett, nem csak a kis szobában Középpajtán, hanem Kriza János egész Erdővidékén. Keresztelő vizet is kapott a miklósvári római katolikus templomban, amivel vette a Szentlélek melegét, fényét útravalóul, hogy az vezérelje az élet küzdelmes útjain, és bízva bízson!

Küzdelmes ifjúsága volt. Megtapsztalta a magyar sors sötét oldalait is. Középkorait Brassóban a Római Katolikus Főgimnáziumban végezte 1960-ban, minekutána a román nacionalista-kommunista rezsim bezáratta a magyar iskola fellegvárát. További tanulmányait szintén Brassóban folytatta a gépészmérnöki egyetemen, román nyelven, és 1965-ben diplomázott.

A küzdelmes diákéveit bearanyozta a dalolás öröme! A közös éneklés embert formáló ereje alakította jellemét, az emberekhez való viszonyát, kötődését, a magyar közösség küzdelemmel teli sorsát megmaradásunkért, a nemzeti kultúránk, nemzeti tudatunk megőrzéséért.

Mérnökként Medgyesen dolgozott 1965 és 1973 között. Kereste a magyar közösséget. Magyar esteket szerveztek. Előadást tartott *Templomi feliratok a székelgyföldi templomokban* címmel. Az akkori belügyeseknek figyelmét felhívta magára, ami maga után vonta 1989-ig a folytonos megfigyelést Sepsiszentgyörgyön is.

A változásokat ő is reménységgel érte meg, bízva az eljött demokráciában. Sajnos, a testvériség, egyenlőség nagyon rövid ideig tartott, és nem rólunk szólt és szól a mai napig sem!

A világító kis gyertya fénye mindig megmutatta számára az utat. Így Szabaday mérnök 1993-ban a sepsiszentgyörgyi városi művelődési ház Magyar Férfidalárdájában jelentkezett felvételre, amelynek tagja a mai napig. A bariton szólam kitartó, hittel, szolgálattal éneklő dalosa és a kórus jegyzője. Mindent feljegyez, hol és mikor énekel a kórus, milyen repertoárral. Beszámol és terveket ad elő a dalos közösségnek. Igényeket fogalmaz meg az együtténeklés eredményeinek megőrzése céljából. A kórus kiadványainak értelmi szerzője.

Negyven év a Magyar Férfidalárdával címet viselő kiadvány, László Attila karnagy negyven művet tartalmazó válogatása. A sepsiszentgyörgyi Magyar Férfidalárda egész repertoárját magába foglaló *Daloskönyv* a polgármesteri hivatal erkölcsi-anyagi támogatásával jelenik meg.

Szabaday Rudolf énekes szolgálattal erősíti a Cantus Firmus Vegyeskar hagyományőrző munkáját. Szívvel-lélekkel jelen van a próbákon, előadásokon, ünnepeken, hozzájárulva a kórus közösségével a város, a megye sokrétűen fejlődő kulturális eredményeihez. Ezekről a Romániai Magyar Dalosszövetség vezető tanácsának is tudomása van az általa beküldött évi részletes beszámolókból.

Ezek után mit mondhatnék én? Őszinte szívvel ajánlom a Guttman Mihály nevével fémjelzett díjra, annál is inkább, mert nagy tisztelettel őrzi, őrizzük mindkét kórusunk dalosai a Misi bácsi emlékét. Végezetül kívánom, hogy ama molnárferenci kis dolgok fénye továbbra is bevilágítsa életét!

(Elhangzott 2014. november 29-én Kolozsváron, a Romániai Magyar Dalosszövetség ünnepi közgyűlésén)

Szabaday Rudolf

Kiss Tibor |

Bálint Árpád méltatása

„A

mi esztendeinknek napjai hetven esztendő, vagy ha feljebb, nyolcvan esztendő, és nagyobb részük nyomorúság és fáradság, amely gyorsan tovatűnik, mintha repülnénk. (...) Taníts minket úgy számlálni napjainkat, hogy bölcs szívhez jussunk. (...) Láttassék meg a te műved a te szolgálidon, és a te dicsőséged azoknak fiain. És legyen az Úrnak, a mi Istenünknek jó kedve mi rajtunk, és a mi kezünknek munkáját tedd állandóvá nekünk, és a mi kezünknek munkáját tedd állandóvá!” (Zsolt. 90:10, 12, 16-17)

Kedves Testvéreim,
Tisztelt Egybegyűltek!

Ünnepélyes Díszoklevél átadásokon veszünk részt itt Parajdon, abban a közösségben, ahol 88 évvel ezelőtt meglátta a napvilágot az idei Földes Károly Díjjal kitüntetett Bálint Árpád tanító, népoktató.

Bálint Árpád tanító bácsit személyesen 1991 tavaszán ismertem meg Ajtonban. Sógorával, a magyargyerőmonostori református gyülekezet akkori gondnokával, és sógora fiával keresett fel a parókián. Meghívásukat követően

kerültem nemsokára abba a faluba, amelyben 41 évvel azelőtt Bálint Árpád tanító kezdte szolgálatát, amelyet egészségi állapota függvényében továbbra is végez 1986-ban bekövetkezett nyugdíjaztatása óta.

Bálint Árpád, aki saját akarata ellenére Isten által vezérelve lett tanító, kezdetben csak átmeneti szállástalálás reményességében érkezett Gyerőmonostorra, ahol jövőt illető terveivel ellentétben életre szóló otthonra lelt. Így innen szülőföldjéről, az ünnepség végezetével 64 esztendő múltán is Magyargyerőmonostorra fog hazatérni, ahol várja a napokban nyolcvan évet betöltő felesége, a saját két kezükkel és hosszú fáradságos munkával emelt közös otthonukban.

Bálint Árpádot nem azok a szempontok készítették maradásra, fészekrakásra, amelyek napjainkban meghatározzák az emberek életének útját és irányát. Saját bevállása szerint mindig volt „Valaki”, aki korábban is gyakran keresztlühúzta terveit, emberi számításait. Ily módon napjai számlálásában oly bölcs szívhez jutott, amely már egészen más értékrend szerint irányította gondolatait, elképzeléseit. Annak ellenére, hogy a tanítói fizetés csak az éhenhaláshoz volt sok, a megélhetéshez, jövőtervezéshez egyenlő a semmivel, táplálta őt a faluban talált szakmai öröm és sikerélmény. A gyermekek karácsonyig már megtanultak írni, olvasni, számolni, nagybacska diákjai a meglévő mellé többlet-házifeladatot kértek. Kellett-e ennél több egy igazi tanítónak? E gyermekek szülei is szomjúhozták a tudást, és készségesen odafigyeltek arra, amit a tanító megosztott velük, legyen szó történelemlről, irodalomról, néphagyományról.

Bitay Lajos lelkipásztorban tökéletes munkatársat és barátot talált. Év-ről-évre színelőadásokat, többszörösen díjazott kórust, közösségépítő mulatságokat szerveztek közösen. Ezt a tevékenységet Bitay Lajos távozását követően sem hagyta abba. A papi-tanítói kettősfogatnak távolra visszanyúló hagyománya volt a faluban. Hory Farkas és Nyilas Miksa lelkész-tanítópárosnak

Bálint Árpád

köszönhetően már az 1800-as években nem volt írástudatlan magyar ember Győrmonostoron.

Közel kilencven esztendő t számoló életútján a sikerek mellett bőven volt része nyomorúságban, fáradságban, sőt csalódásban, elkeseredettségben is. Ezt csak ő tudja, kedves társa, gyermekei és a hozzá közelállók. Csupán akik átérték az istenellenes időket tudhatják, milyen nehéz volt helytállni egy igazi tanítónak. Bálint Árpád az életét irányító „Valakitől” kapott bölcs szívvel megtanult bibliai értelemben szelídnek lenni, mint a galamb, és ravasznak, mint a kígyó. Ebben a leleplezés veszélyét hordozó életvitelben nagy segítségére volt veleszületett székel humorérzéke, amely a kalotaszegivel ötvöződve igen kifinomulttá válván védettséget nyújtott neki. E lepel alatt a biblikus szelídség és ravaszság fegyvereivel jelentős értékeket tudott megőrizni, és további eredményeket kicsikarni a hagyományosan egyház- és magyarellenés környezetben.

Bálint Árpád keze munkájának nyoma érzésének pillanatától állandóvá vált az esztendők múlásával Győrmonostoron. Tanítványai értelmiségi, szellemi munkásokká, és értelmiséginek minősíthető földművesekké, mesteremberekké váltak. Előfordult az is, hogy valamely diákja megpróbálta túlszárnyalni mesterét a valamilyen közösségi vonatkozású tevékenységben. Tökéletes pedagógusnak bizonyult ilyenkor is. Nem az önértékében sértett ember kicsinyességével akarta megakadályozni a kezdeményezés sikerét, hanem egy Istentől bölcs szívet nyert ember páratlan tapintatával vonult a háttérbe, onnan figyelve szorongó, aggodalmas szeretettel az eseményeket. Azonban mindig jelen volt, ha segíteni, támogatni kellett az elszántsága ellenére is tétova, bizonytalan tanítványi lépteiket.

Bálint Árpád, aki emlékezéseiben a „nemzet napszamosai közül egynek” nevezi magát, tanácsosa, majd főgondnoka volt a Kalotaszegi Református Egyházmegyének, tagja az Egyházkerületi Fegyelmi Bizottságnak, azonban sohasem volt sem presbitere, sem gondnoka a magyargyőrmonostori református egyházköziségnek. Mint tanító, a kommunizmus alatt nem is lehetett, a rendszerváltás után pedig lemondott ezekről a tisztségekről tanítványai javára. Viszont feje és vezetője volt annak az egyház- és magyarságszeretetből szükségszerűen megszerveződő „öreg-tanácsának”, melynek tagjait az akkori fiatalabbak szürke

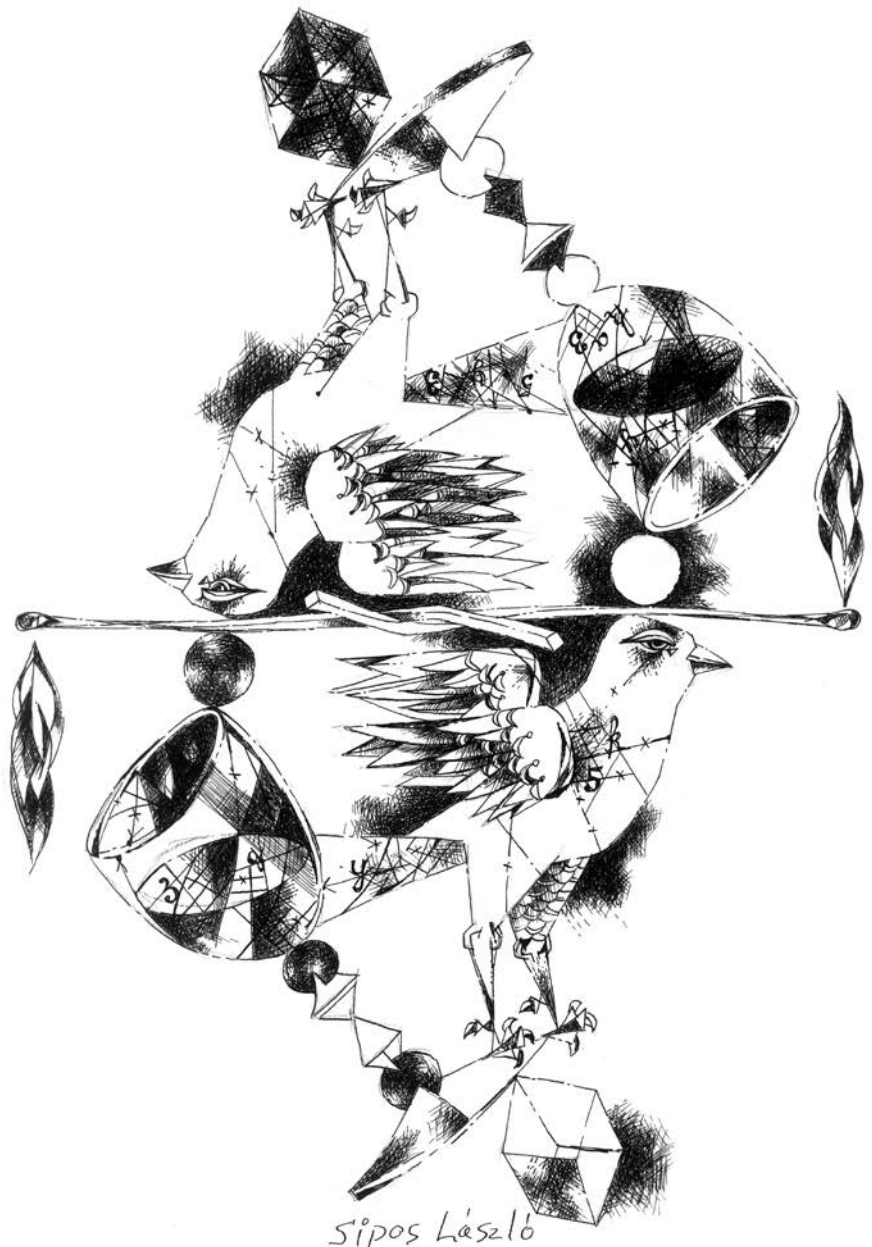
eminenciásoknak neveztek. Ez tulajdonképpen olyan operatív testület volt, amely segítette a mindenkori lelkipásztornak a jövőre néző tervek kidolgozásában, a nehézségek megoldásában, a presbiteri gyűlések előkészítésében, levezetésében. Mára az egykori lázadó és kifogásokat emelő fiatalok is elismerik ennek a testületnek áldásos szerepét az egyház és a helyi magyarság életében. Ebből a csapatból már csak Bálint Árpád van közöttünk.

Bálint Árpád nyugalmazott tanító bácsi szolgálataért, oktatói tevékenységéért, népnevelő munkájáért sok értékes elismerésben, kitüntetésben részesült. Hálát adok Istennek, hogy

megérhette ezt a mai napot, és szülőfalujában személyesen veheti át a legújabbat, a Földes Károly Díjat. Megköszönöm a szervezőknek, és mindazoknak, akiknek részük volt abban, hogy ezt a díjat az idén ő kaphassa. Végül köszönöm a megtisztelő bizalmat, amellyel a tanító bácsi engem kért fel jelen laudáció megírásához, melynek Isten segedelmével szívemből fakadóan eleget is tettem.

Isten áldja meg Anyaszentegyházunkat, népünk, nemzetünk minden hűséges napszamosát!

(Elhangzott 2014. október 11-én a paradisi református templomban)

Juhász Tamás

Zöld György méltatása

Lelkipásztor-családoknál újabban gyakran látni házi áldásként, imaheti szolgálat emlékéül szolgáló, bibliai igét tartalmazó kézimunkákat. Ezekre általában odahímezik a falu vagy az egyházközség nevét is. Idős lelkipásztor társam derülni szokott, amikor egyik legújabb szerzeményét hangosan olvassák vendégei: „A SZERETETBEN NINCSEN FÉLELEM, RETTEG”. Az emlék-kézimunkát ugyanis Zöld György – mai Czelder-Márton-díjasunk – egykori szolgálati helyén kapta. A tréfásan félreérthető felirat viszont igazat mond: a szeretet legyőzi a retteget. Ha valaki igazán RETTEG, annyira, hogy a GÖ(r)CS összeszorítja a torkát, s a szíve úgy elolvad, mint a háziasszony VAJA, térjen be Zöld Györgyékhez, első szolgálati helyükre, s megtapasztalja, hogy KÖBÖLKÚT (kőb-ölnyi víz vagy búza már magában áldást, életet hirdet) a félelmet legyőző szeretet helye. S utána bátran énekelheti: KÖVESD a Jézust.

E mondatokba egy életút állomásait rejtettem el, Kőbölkúttól Kövesdig, Rettegen, Vaján és Göcsön át.

Keresztyén testvéreim, tisztelt ünneplők! Vannak emberek, akikről azt gondolom, szegényebb lenne az életem,

ha nem ismerném, vagy nem ismerem volna.

Nem adnám semmiért azt az emlékképet, amely első köbölkúti látogatásunk alkalmával a szemünk elé tárult: az öt éves Zsuzsa egy mosdótáblában fűrésztötte a két éves Ábelt. Olyan begyakorolt mozdulatokkal, hogy öröm volt nézni. Kevés mai, egyetemista korú felnőtt hölgyre-leányra mernénk ma ilyen feladatot bízni!

Annak a nagy uborkás kannákban álló korpaciberének az ízét sem fogom sokáig elfelejteni, amelyet Marika tiszteletes asszony a konyhai polcon érlelt, s amely a nyári melegben jobban üdített, mint a világjáró költőt – valahol Franciaországban – a „hűvös cittronád”.

Azt már csak elbeszélésből tudom, hogyan végzett az eldugott mezőségi falu népe kevés pénzből, de nagy találmányossággal és még nagyobb szívjósággal olyan diakóniát a mikházi foggyatékosok javára – amikor az ilyen „partizánakció” tilos volt –, amelyet külsőségekben biztosan felülmúlt később a sok gazdag holland segély, de amelyet lelkiekben überelni már sohasem lehet. Elbeszélésből tudom azt is, hogy a köbölkúti fiatalok úgy vittek karácsonyi ajándékot mind a tizenöt mezőújlaki öreg szórvány-reformátusnak, hogy átgyalogoltak jó pár kilométert a hegyen keresztül, majd mindegyik háznál annyi tűzifát vágtak-hasogattak, s annyi vizet vittek a házba, amennyi az ünnep napjaira elég legyen azoknak az öregeknek, akik némelyikének már jártányi ereje sem volt. Mondom, az ilyen példátlan szeretetszolgálatot csak elbeszélésből tudom, de valóság-alapját tanúsítja az az eset, amelynek szemés fültanúja voltam. Istentiszteletről jöttünk ki a mezőújlaki templomból, amikor egy közeli ház táján támadt riadalomra figyeltünk. Odamentünk, s kiderült, hogy az egyedül élő – nyolcvan körüli – öregember a házában elesett, fejét valami éles bútorsarokba úgy beütötte, hogy fejbőre arasznyi hosszán behasadt. Zöld György tiszteletes atyánkfia letette a palástját, mosdótáblát, vizet, törülközőt kerített, s azonnal

Zöld György

nekiállt az eszméletlen ember sebét ki-
mosni. A rögtönzött első segély után, a
vendéglelkész autóján bekísérte a me-
zőszilvási orvosi rendelőbe, ahol a bete-
get szakszerűen ellátták.

Zöld György akár Mezőköbölkúton,
akár Rettegen, akár Székelyvajában
szolgált, egyképpen vonzotta a jó em-
bereket, de a rosszak is szívesen jártak
hozzájuk, mert amíg ott voltak, jónak
érezték magukat.

Furdalt a kíváncsiság, s egyszer
megkérdeztem, mi mozgatja, hogy ezt a
nehéz, sáros terepet s főleg a nehézkes,
elesett emberek gondját ennyi ked-
vel magára vállalja. „Annyira eleset-
tek – felelte –, olyan elhagyottak ezek
a drága emberek, hogy nem lehet nem
szeretni őket. Sőt, jobban kell szeretni
őket azoknál, akik kevésbé elhagyot-
tak.” A válasz engem a Mózes 5. köny-
vében olvasható hitvallásra emlékeztet-
tett: „Nem azért szeretett titeket az Úr,
sem nem azért választott titeket, hogy
minden népnél többen volnátok; mert
ti minden népnél kevesebben vagytok;
hanem mivel szeretett titeket az Úr ...
azért hozott ki titeket az Úr hatalmas

kézzel, és szabadított meg téged a szol-
gaságnak házából” (5Móz 7,7).

Zöld György szeretete, másokat is
jóságra indító egyénisége az elhagyott
mezőségi emberek számára pótolta
azt, amit a nagypolitika elmulasztott.
Az erdélyi magyarságot, de különösen
a szórvány-magyarságot sokszorosan
elárulták saját vezetői, fizetett politi-
kusai. És nem csak ma. 1902-ben a me-
semondóként számon tartott Benedek
Elek harcos publicisztikájában már ki-
fejezte értetlenségét az árulás miatt.
Ő akkor a vasút hiányát róta fel, mert
az elkerülte a Mezőséget, Marosvásár-
helyt és a Székelyföldet.

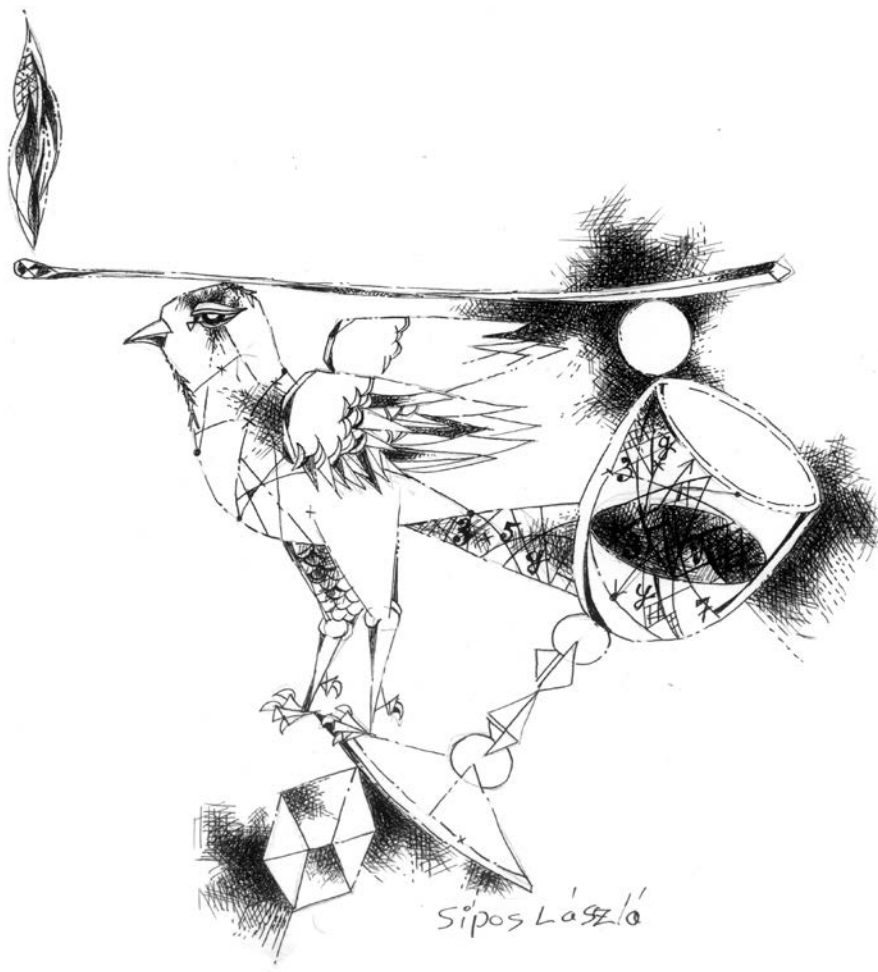
„A Széchenyi István által Magyaror-
szág térképén kijelölt vasúti hálózattól
eltekintettünk, azt csak Kolozsvárig
valósítottuk meg, s azután egy derék-
szögű hajlást téve, megdöbbentő gon-
dossággal délre vezettük le a vasúti
fővonalat, nehogy egy magyar város
vagy község hasznát lássa annak (...)
Csíkszereda és Székelyudvarhely távo-
labbb esnek egymástól ma, mint Brassó
és Budapest (...) Ma Sepsiszentgyörgy
és Marosvásárhely időben és pénzben

sokkal távolabb van egymástól, mint
Predeal Budapesttől (...) Aki e magyar
városokból akar az ország fővárosába
jutni, annak egy irányban 24 órát kell
utaznia (...) háromszori átszállással (...)
Mefoghatatlan, miért kell itt Erdély-
ben éppen a magyarságnak ily mosto-
ha elbánásban részesülnie.” (Benedek
Elek, *Új nemzetiség Erdélyben*, 1902)

S ahol az utak, a vasút – vagy, ma-
napság: az autópályák – messze elke-
rülnek mostoha sorsra ítélt népünk szór-
vány-vidékeit, ott valóban kétszeresen
kell Isten szeretete követeinek, az egy-
ház szeretetszolgálatának jelen lennie.
Olyan természetességgel, amelyet nem
lehet nagy szavakkal – nem is szabad
– sem dicsérni, sem magasztalni. Ami-
lyen természetességgel szerette és ku-
tatta Zöld György tiszteletes atyánkfia
egykori tanítómestere és földije, köves-
di Kiss Feri bácsi a mezőségi szórvá-
nyokat. Zöld György Kiss Ferenc tanító
bácsit is odavonzotta, amikor egyszer
Péterfalva negyventagú református kó-
rusa tizenhat órát utazott – háromszori
átszállással, majd hat kilométeres gya-
loglással – Köbölkútra, hogy ott az esti
istentiszteleten szolgáljon. A visszaúton
a gyaloglást megspórolta nekik a trak-
tor vontatta kóberes pótkocsi, amelyik
a mély sáron át vergődött velük a me-
zőkecseti bakterházig. Az öreg tanító
nagyon méltányolta a vendégek áldozat-
át, elkísérte s a kóber alatt szóval tar-
totta őket a döcögős úton. Idejében oda
is értek, de a járatot felfüggesztette a
szeszélyes CFR, s a nedves téli hidegben
a negyven, messze földről jött vendég-
nek hajnali négyig rostokolnia kellett a
bakterház egyetlen szűk, füstszagú, hi-
deg várójában. Az öreg tanító bácsi ott
maradt velük, nem jött haza a trakto-
ral. Történeteivel, adomáival, népdal-
és zsoltárénekléssel vidította fel a vára-
kozó, fáradt, aggódó péterfalviakat.

Az ilyen szeretet tartja a lelket azóta
is, ma is a Mezőség, Dél-Erdély és a töb-
bi vidék szórványmagyarságában. Ha a
politika „gondoskodásán” múlt volna,
már rég nem élne, még ennyire sem.
Ám a hívő lelkek a szórványban is meg-
tanulták, tudják, hogy „minden népnél
kevesebben” vagyunk – s mégis reánk
világít Isten minket választó, megtar-
tó szeretete. Aki arról is gondoskodik,
hogy legyenek kövesdi Kiss Ferencek,
gyerőmonostori Bálint Árpádok és kö-
vesdi Zöld Györgyök, akik ezt a szerete-
tet felfogják és tovább sugározzák.

(Elhangzott 2014. október 11-én a pa-
rajdi református templomban)

Emódi Tamás |

A Teleki László Alapítvány méltatása

Megtisztelő és egyben örömteli feladattal bízott meg Maksay Ádám, a Kelemen Lajos Műemlékvédő Társaság alelnöke, amikor a Teleki László Alapítvány laudációjára kért fel.

Megtisztelő, mert a Kárpát-medence jelenkori tudományosságával és kulturális örökségével foglalkozó egyik legmeghatározóbb és legeredményesebb intézmény dícséretét vállalhattam fel, örömteli, mert a Királyhágó-melléki Református Egyházkerület műemléki referenseként magam is évek hosszú sora óta örvendezhetek áldásos tevékenysége számtalan gyümölcsének, s ily módon a püspökség szerény háláját is tolmácsolhatom.

Nem véletlenül illettam a Teleki László Alapítványt intézmény címmel. Jelen pillanatban ugyan magánalapítványként közhasznú társadalmi szervezetként működik, ám tevékenységének, jelentős humán erőforrásokat bevonó kapcsolatrendszerének és eredményeinek átfogó, sokrétű, programmatikus és a teljes Kárpát-medencére kiterjedt jellege számtalan vonatkozásban kimeríti az intézményi szerepkör ismérveit. Azét a szerepkörét, melyet korábban állami

támogatással látott el igen hatékonyan és látványos eredményességgel.

Közvetlen elődjét a Magyar Köztársaság Kormánya 1991-ben alapította és a még 1986-ban létrehozott Magyarországtudomány Intézet jogutódjaként kezelte. Ez tudományos intézeteket működtetett – egy sajátos tudományfinanszírozási rendszerrel –, melyek másfél évtizedig mintegy háttérintézményként szolgáltak a mindenkori magyar kormány számára, a közép-európai régió jellegzetes fejlődése és az euro-atlanti integrációs folyamat, Magyarország és a közép-kelet-európai térség kapcsolatrendszerének vizsgálata révén. Ezen belül különös hangsúlyt fektetett az emberi jogok érvényesülésének és az etnikai, nyelvi és vallási kisebbségek helyzetének széleskörű, tudományos igényű kutatására.

1991 és 2006 között az alapítvány a kutatásokat megvalósító Teleki László Intézet működtetése mellett tudomány-szervező, programbonyolító központként jelentős pályázati, illetve kormányzati megbízásokat kapott. Fontos kiemelni, hogy ezalatt az alapítvány tekintélyének és szakembergárdájának köszönhetően, a politikai változásoktól és konjunktúráktól, illetve a kuratóriumi tagság ideológiai irányultságaitól mentes módon sikerült folyamatosan biztosítani a tudományos kutatás igényességét és függetlenségét. Ezt a nívós szakmai felügyeletet igyekszik biztosítani a 2006-ban megszüntetett Teleki László Alapítvány örökébe lépő, azonos nevű magánalapítvány, melynek kuratóriumát olyan neves közéleti és nemzetközi tekintélyű személyiségek alkotják, mint Granasztói György, Entz Géza Antal, Jeszenszky Géza, Geró András vagy Káldi Gyula, igazgatója pedig mindmáig a szervezet stratégiájának mindenkori biztosítója, a programok kiötlője és manapság szinte egyszemélyes leveleznylője, Diószegi László.

Szinte a kezdetektől kitapinthatóan négy-öt fontos irányba alakult ki az alapítványi-intézeti tevékenységnek: a magyarságkutatás, a műemlékvédelem, a tudományos könyvkiadás,

Diószegi László (jobb oldalt) átveszi a díjat Maksay Ádámtól és Gaal Györgytől. Horváth László felvétele

a tudományos konferenciák szervezése, valamint a csángó probléma kutatása és kezelése. 1999-től 2006-ig a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma megbízása alapján az alapítvány bonyolította *A határon túli magyar épített örökség felmérése és megóvása* című programot, mely azóta is egyedülálló módon, hatékony szakfelügyeleti rendszerrel próbálta irányítani a határon túli építészeti, falkép-festészeti, népművészeti örökség finanszírozásának csöppet sem egyszerű gondját, területi, felekezeti és a tipológiai leosztás szempontjából is kiegyensúlyozott, objektív keretet nyújtva egy jelentős arányban pusztulásnak kitett műemlékállomány százas nagyságrenddel mérhető darabjainak megmentésére, helyreállítására, esetenként akár a művészet- és művelődéstörténet számára történő felfedezésére. Nem kis nehézséget jelentett ez olyan körülmények között, amikor például a kárpátaljai vagy a háborús következmények sújtotta horvátországi vagy szerbiai műemlékek kezelése az intézményes háttér, a tervezői és kivitelezői szakembergárda szinte teljes hiányába ütközött, ezt a hiányt az alapítvány a teljes Kárpát-medencére kiterjedő mozgósító-szervezői tapasztalattal igyekezett pótolni, sikerrel.

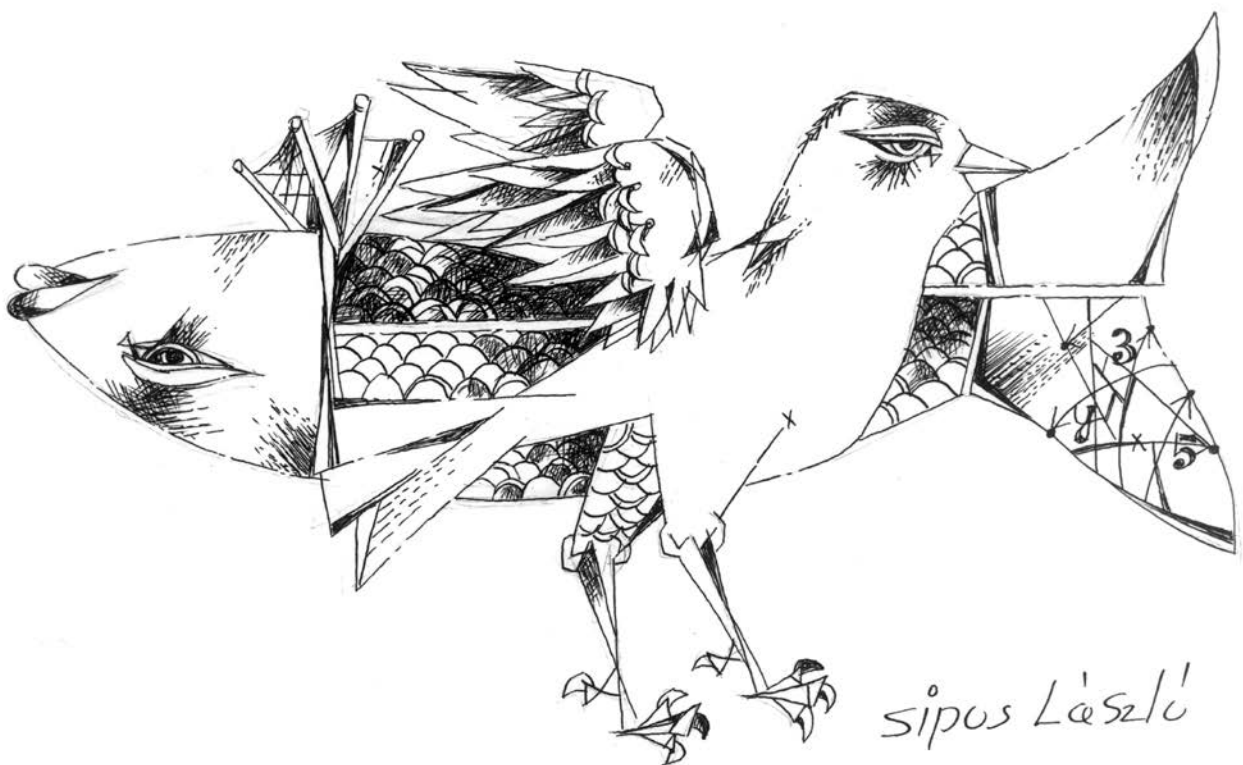
Ami a könyvkiadást illeti, korábban az alapítvány által működtetett Teleki

László Intézet támogatásával, tudományos műhelyeinek munkája nyomán, belső és külső szakembergárdájának tollából, majd a magánalapítványi körülmények közt folytatva a korábbi hagyományokat, százhusznál több, alapvető tudományos eredményeket tálaló kötet látott napvilágot. Sok közülük azóta könyvtáraink agyonhasznált alapművévé vált, témáik –, hogy csak az erdélyi vonatkozásúakat említsük – a sajátos kisebbségi kérdésektől, magyarságkutatástól, szórványosodástól, a határon túli kétnyelvűségtől, a csángósorstól, konfliktuskezeléstől, integrációs törekvésektől, politikai és nemzeti identitástól, az intézmény- és műfaj történettől egyház-, színház-, zene- és egyetemtörténet, orvosképzés, az átfogó monografikus feldolgozásokig, a helységnévszótár, az etnikai-felekezeti statisztika, a csángó okmánytár kérdésköréig terjedtek. Újabbak pedig hangsúlyosabban toltak el a művészettörténet területei felé. Erdély középkori harangjainak és keresztelőd-medencéinek, a terület reneszánsz építészetének átfogó monográfiája után az elmúlt években vaskos, impozáns adatgazdagságú és színvonalas kivitelezésű kötetekben adták közre a gyulafehérvári székesegyház és érseki palota kutatásait, a legutóbbi évtizedekben előkerült erdélyi falképeket, illetve a szórvány

kiragadott emlékeit bemutató tanulmányokat.

Az alapítvány által megrendezett konferenciák témái szempontjából sem kevésbé változatos a kép. Ezek közül több foglalkozott a kifejezetten kritikus állapotba került örökség kérdéskörével: a *Veszélyeztetett Örökség – Veszélyeztetett Kultúrák*, *A moldvai csángók, vagy a Településfejlesztés és örökségvédelem* címmel szervezett nemzetközi szeminárium Szabadkán, a történeti város megmentése érdekében a Házsongárd Alapítvánnyal közösen, a Kiemelkedő Európai Temetők Egyesülete nemzetközi szervezet égisze alatt *A mulandóság maradandó emlékkövei. A történeti sírkertek értékeinek megőrzése* címmel szerveznek (az esemény azóta lezajlott – szerk. megj.) nagyszabású nemzetközi szeminárium Kolozsváron.

Elsősorban műemlékeink művészet-történeti értékei és a helyreállítások voltak a témái a *Közép-Európai Örökség – Európai Örökség*, a *Regionális és európai kapcsolatok a közép-kelet európai középkori falkép festészetben* vagy a *Megújuló Örökség* című konferenciáknak. Utóbbi éves vándorkonferencia már a 15-ik événél tart, zömmel határokon túli régiók emléanyagát görcső alá vevő tárgyával. Az elsősorban az alapítvány által bonyolított restaurálások eredményeit bemutatni hivatott

Értékmentés a Kárpát-medencében című vándorkiállítás több kárpátaljai helyszín után a tavasszal Szlovákiában, júniustól Nagyváradon lesz látható.

A moldvai csángók kultúrájának, életterének, oktatási körülményeinek kutatására irányuló konferenciasorozat 2004-ben indult előbb budapesti, majd pusztinai, lábnyiki, külsőrekecsini helyszínnel, de szerveztek konferenciákat a magyar néptánc, nyelvoktatás és nyelvápolás témájában, és irányítottak közösségi ház építő projektet is. Ezek horderejét, jelentőségét főleg az olyan konfliktusos helyzetekre vonatkozólag értékelhetjük igazán, mint amilyen a moldvai magyarságé. Sokak számára meglepőnek tűnhet például, hogy 2009-ben a csángó konferencia záró akkordját Petru Gherghel iași-i megyés püspök és Cserháti Ferenc esztergom-budapesti segédpüspök által celebrált magyar-román-latin nyelvű mise képezte, négy koncelebráló csángó pap társaságában.

Visszatérve a műemlékvédelem témájára – hiszen a Kelemen Lajos Társaság kitüntetése is elsősorban ebben a körben méltat – itt az Alapítvány menedzseri szerepe az elmúlt másfél évtizedben meghatározó volt az erdélyi örökségvédelemmel foglalkozók számára.

Miután 1999-ben a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának

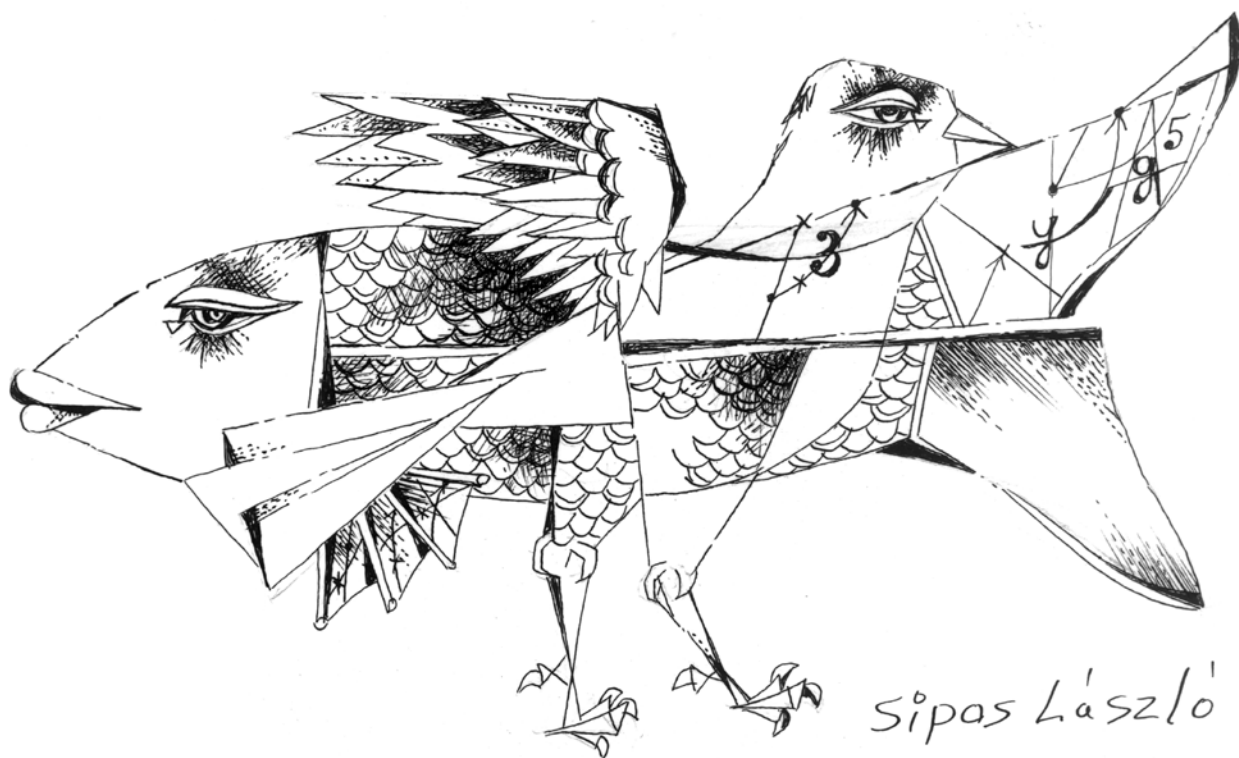
Műemléki és Régészeti Főosztálya meghirdette az épített örökség megóvására, fenntartására és restaurálására hivatott Nemzeti Örökség Programot, lehetőség nyílt arra, hogy a magyar vonatkozású erdélyi műemlékek számára is megjelenjen egy olyan jelentős – a korábbiaknál jóval nagyobb lélegzetű –, viszonylag könnyen hozzáférhető külső támogatási forrás, amely kiemelkedő segítséget nyújtott közös kulturális örökségünk értékeinek összeírásához, megóvásához, méltó módon történő konzerválásához és bemutatásához. Hangsúlyozzuk, hogy mindez a helyreállításokat előkészítő kutatási támogatásoknak és a szakirányú felügyeletet gyakorló Kulturális Örökségvédelmi Hivatal és a Teleki Alapítvány munkatársainak köszönhetően a szakmai előírásoknak messzemenően eleget téve történt.

A veszélyeztetett állapotú erdélyi műemlékek megmentésére igyekvő egyházak, önkormányzatok, alapítványok és civil szervezetek e programnak és az azt hatékonyan bonyolító Teleki László Alapítvány operatív közreműködésének köszönhetően 1999 és 2007 között változó nagyságrendű, ám folyamatosan megítélt támogatásból gazdálkodhattak, ami évente több tucatnyi objektum teljes vagy részleges helyreállítására volt elegendő. Számos műemlék, festett berendezés, kazettás

mennyezet és falkép köszönheti halaszthatatlan konzerválását vagy felújítását e támogatási forrásnak, de – és ebben rejlett elsősorban a program határon túli részének felbecsülhetetlen érdeme és nélkülözhetetlen volta –, számtalan olyan műemléképület és egyéb műérték van közöttük, mely ezen hathatós segítség nélkül azóta valószínűleg menthetetlenül elpusztult volna.

Csak sajnálhatjuk, hogy a válságos gazdasági körülmények közt ez a kormányzati háttérű folyamat megakadt 2006-ban, ugyanakkor bizakodással tekintünk a Teleki Alapítvány fáradhatatlan igazgatójának intenzív szervezői és lobbytevékenységére, mellyel azóta is folyamatosan igyekszik továbbmenteni mindazt az értékelvű örökségvédelmi szerepvállalást, ami a korábbi rendszert jellemezte és tudatosítani a mindenkori magyar kormányzati körökben a határokon túli műemléksorsok iránti felelősség vállalásának súlyát. Köszönjük az Alapítvány kuratóriumának és Diószegi László igazgató úrnak a következetes és kitartó tevékenységét, mellyel kitüntetett helyre írta be magát a Kárpát-medence azon belül Erdély kulturális örökségének vendégkönyvébe!

(Elhangzott 2014. április 15-én Kolozsváron, a Kelemen Lajos Műemlékvédő Társaság ünnepi közgyűlésén)

Ilkei Ferenc

Máthé Ferenc Ilonka méltatása

A

z Erdővidék Kultúrájáért díjat az idén a kuratórium tagjai egyöntetűen Máthé Ferenc Ilonkának, vargyasi fafaragó népművésznek ítéltük oda.

Megtiszteltetés számomra, hogy rám esett az Erdővidék Kultúrájáért Díj Kuratóriumának választása, és én írhattam Mathé Ferenc Ilonka munkásságáról, életéről laudációt, amit most megosztok Önökkel.

Laudációt írni nem könnyű dolog! De nem így volt ez a jelen esetben, mert Széll János *A fa nem hazudik* című könyve nagyszerű forrásanyag és útmutató volt számomra, ami Máthé Ferenc Ilonka életéről és munkásságáról szól. Aztán jómagam már 2008-ban is írtam ajánlólevelet Mathé Ferenc Ilonkának, amikor a Magyar Köztársaság oktatási minisztere Életfa-díjat adományozott Feri bácsinak. Mi már régi barátok vagyunk, az ő élete nyitott könyv előttem, ezért most lapozok belőle, sajnos, ahogy Széll János *A fa nem hazudik* című könyvében azt állítja, hogy a 160 oldalas könyvének tartalma csak forgácsok egy fafaragó életéből és munkásságából, így az én laudációm csak szilánk Feri bácsi teljes életéből és munkásságából.

Máthé Ferenc Ilonka mindig igyekezett közössége hasznos tagjaként élni. Példamutató élete, ember- és hazaszeretete, következetes munkálkodása példaértékű a jelen és jövő nemzedékei számára is.

Mathé Ferenc Ilonka régi székely lófő család sarjaként 1927. május 4-én született Vargyason, hét évvel a trianoni döntés után, mely döntött Erdély Romániához való tartozásáról. Azóta igen mostoha sors jutott a magyarságnak s ezáltal Máthé Ferenc Ilonkának is. Fiatalkora tele volt hanyattatással, nehézséggel, útkereséssel. A család kuláklistára került, ideológiailag megbízhatatlanok voltak, így nem folytathatta a végzettségének megfelelő gazdatiszti munkát. Így Feri bácsinak sűrűn kellett cserélgetnie munkahelyeit származása és kulák volta miatt, és idősebb szüleit csak úgy tudta segíteni, hogy minden adódó munkát

elvéllalt. De soha nem tűrte, hogy az élet nehézségei eluralkodjanak felette. „Igazi székely góbé vagyok” – mondja egyik nyilatkozatában. Azt állítom én is, hogy nyakas, egyenes ember. Igaz, ezt a kommunista rendszer nem nézte jó szemmel, így időről időre „élvezte” a titkos politikai rendőrség látogatását, és gyakran a Securitate vendége volt. De az említett nehézségek sem tudták megtörni! Saját sorsával bizonyítja, hogy az igaz ember képes saját sorsát irányítani, ha kellő elszántság és kitartás van benne. Beszélgetéseinek során sokszor hangsúlyozta, hogy a régi rezsim alatt sok gyengelelkű ember behódolt a hatalomnak, akik vétettek embertársaik ellen és ellene is sokan.

Ezek az emberek most is közöttünk élnek. Környezetük ismeri őket! Feri bácsinak az volna elégtétel, ha a vétkesek megkövetnék azokat, akik ellen vétettek.

A környezet hatásainak kivédése, a lélek istenadta tehetsége úttá az alkotómunka felé. Az évek óta szunnyadó alkotási vágy az erdővidéki hagyományoknak megfelelően a fa irányába vité/viszi Feri bácsit. Így a nehéz munkahelyi élet után ott van a magánember, a szuverén alkotó, amiről azt vallja: „Az én igazi életem akkor kezdődött, amikor hazamentem, amikor faragtam, boldog voltam, sokszor késő éjjelig, pedig reggel fél ötkor fel kellett kelni. Én csak a műhelyemben éreztem magam boldognak és szabadnak.” Ezt a boldogságot tetőzte az 1980-as családalapítás. Feleségével azóta is tisztességben, szeretetben élnek. A mindent betetőző boldogság akkor jött el, amikor kislányuk mellé a fiuk is megérkezett. „A legjobb gyermekek” – vallja szűkszavúan és elérzékenykedve Feri bácsi. Gyermekeik azóta felnőttek. Lányuk Magyarországon, fiuk Kolozsváron él. Ma már felesége, a tanár néni is nyugdíjas, így több időt tölthetnek együtt. Életüket gyermekeik, barátai szeretete aranyozza be.

Máthé Ferenc Ilonka egész életét és munkásságának darabjait, kiállításait, táborokban való részvételét számokban lehetetlen felsorolni. Élete folyamán sok alkalommal volt önálló

Máthé Ferenc Ilonka. Hoffmann Edit fotója

és gyűjteményes kiállítása. Ezekből sorolok fel néhányat: Alsócsernáton, Balaton, Bánffyhunyadi, Barót, Bodzaforduló, Brassó, Budapest, Gyomaendrőd, Parajd, Sepsiszentgyörgy, Székelyudvarhely, Szováta, Vésztő, Vargyas, ahol állandó kiállítása bármikor megtekinthető ma is. A felsorolás korántsem teljes. Munkássága elismeréseként sokszor hívták meg különböző alkotótáborokba Székelyföldön, Magyarországon és Szlovákiában is. Pár helyszínen ezek közül: Alsócsernáton, Viganpetend, Zsáka, Hódmezővásárhely, Mohács, Galánta, Visegrád-Mogyorópuszta. Kedves emlékei közt szerepel Lánka. A legtöbb alkalommal azonban, tizenkétszer a szinte második otthonának számító Vésztőn volt táborban.

Az alkotók munkáját a kiállítást szervezők és az illetékes intézmények díszes oklevelekkel ismerik el. Így volt ez Feri bácsi esetében is. Okleveleinek tekintélyes egészét a Securitate 1983-ban magával vitte, s ezek soha nem kerültek vissza hozzá. Különösen fájó Feri bácsi számára a kínai konzul által adományozott diploma elkobzása. „Abban az időben mindenütt összeesküvést és kémeket láttak” – mondja Feri bácsi.

Néhány kiemelkedően szép elismerés:

– A Magyarok Világszövetségének Vezetősége: Balladás földünk legjelesebb népi fafaragójának, Budapest 1996.

– Romániai Magyar Népművészek Szövetsége – A fafaragás mestere, 2001.

– Romániai Magyar Népművészek – Életműdíj, 2005. október 15.

– Hódmezővásárhely Tiszteletbeli Polgára, 2006. január 19.

– Vésztő város Tiszteletbeli Polgára, 2007. március 15.

– Kovászna Megyéért Díj, Kovászna Megye Tanácsa, 2007. augusztus 16.

– Vargyas Község Díszpolgára, 2008. július 27.

– A Magyar Köztársaság Oktatási és Kulturális Minisztériumának Minisztere – Életfa díj 2008. augusztus 20.

A fenti néhány elismerés azt igazolja, hogy Máthé Ferenc Ilonka munkássága hőstettnek számít, mert vésőjét az a lelki késztetés irányította, hogy meg kell alkotni, védeni, őrizni mindazt, ami az enyém, a népemé, melyből vétettem, és értékvesztés nélkül tovább adni azzal a reménnyel, hogy az értékkel együtt öröklük a megőrzés ősi ösztönét is a minket követő nemzedékek. Tudom, hogy nekik nehezebb lesz, hiszen az erdélyi magyarság esetében nemcsak a kultúrákat, népeket, nyelveket egybemosó globalizációs tégely jelenti a veszélyt, hanem a többségi nemzet életmódjának természetes hatása,

és a mindenkori politikai vezetés nyílt vagy burkolt beolvasztási törekvése is. Ezért van szükség a Feri bácsi által megfaragott népi balladák, népszokások múltba vezető ismereteire. Figyelni kell a Házát bárhol találisz, de hazát csak itthon feliratú székely kapuk szépségére és itthon tartó erejére.

Legyen példaképünk a Feri bácsi által megformált konok, lázadó és sorsát vállaló székely-magyar arckép a közösséggért tevő Székely gátkötők, vagy a nemzetéért vérrel áldozó 82-es Vasszékely.

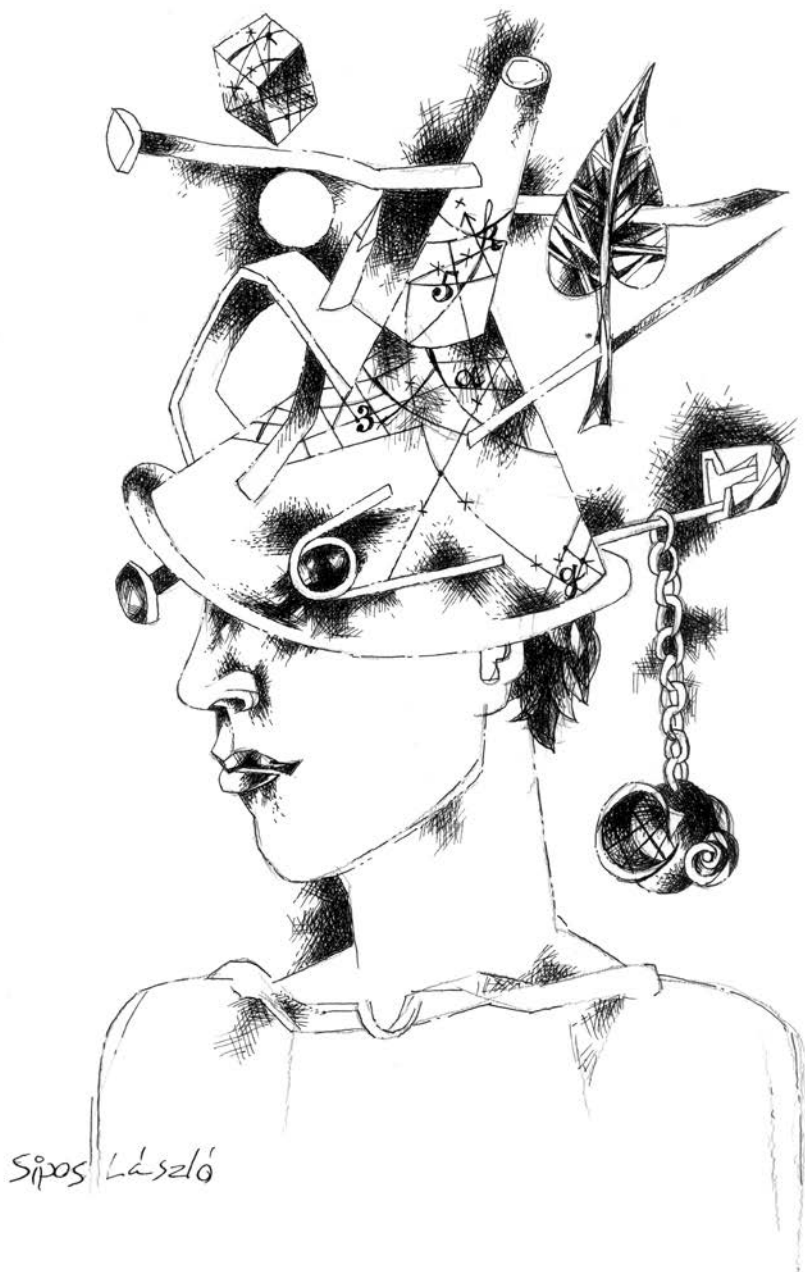
Máthé Ferenc Ilonka rászolgált az Erdővidék Kultúrájáért Díjra. Ez a dolgos, a köz javára végzett áldozatos tevékenység elismerése. A hosszú évtizedekig folyamatosan, „gyanúsán” szemlélt

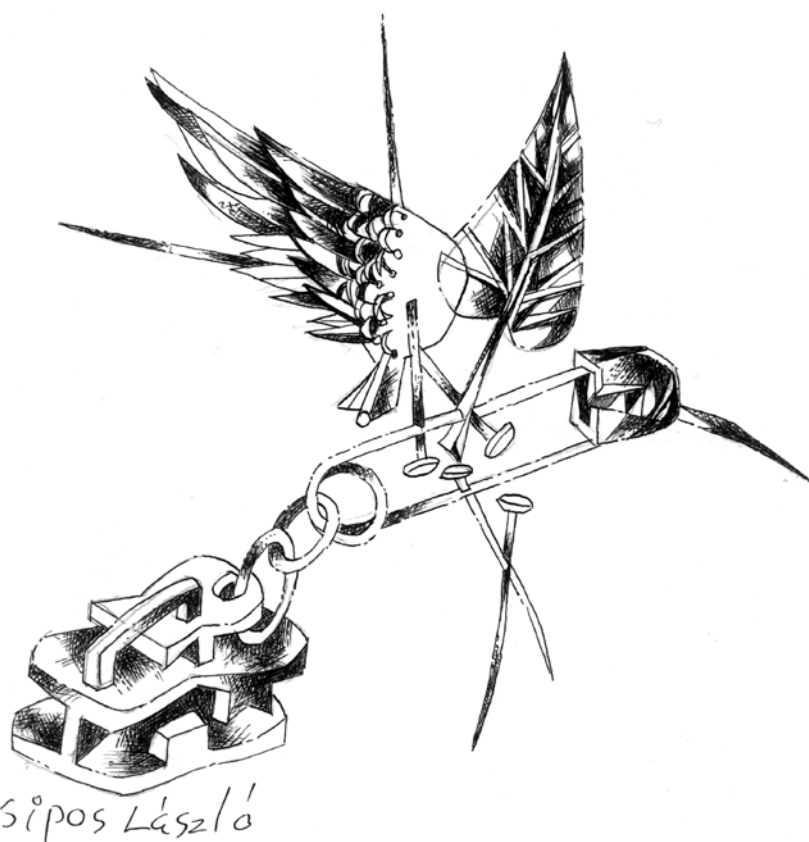
alkotó és felesége ma már általános megbecsülésnek örvend az egész Székelyföldön, Magyarországon és más országokban is.

Én kívánok nekik hosszú, boldog életet szeretteik, gyermekeik, unokáik, barátaik körében, és Máthé Ferenc Ilonka legyen büszke az Erdővidék Kultúrájáért Díjra, amit dicséretes munkája árán érdemelt ki.

Legyünk mi is büszkék Máthé Ferenc Ilonkára, és ő legyen példaképünk a köz javára végzett mindennapi munkánk végzése közben.

(Elhangzott 2014. november 21-én a vargyasi unitárius templomban a Gaál Mózes Közművelődési Egyesület díjátadó ünnepségén)

Sipos László

Lapszámunk szerzői:

- Csurulya Csongor – színművész, Székelyudvarhely
Dávid Gyula – irodalomtörténész, az EMKE tiszteletbeli elnöke, Kolozsvár
Emódi Tamás – építész, a Királyhágó-melléki Református Egyházkerület műszaki előadó-tanácsosa, Nagyvárad.
Floriska Attila – üzletember, vállalkozó, Kolozsvár
Gáspár Attila – zenetanár, Zilah
Hatházi András – színművész, Kolozsvár
Ilkei Ferenc – Vargyas község polgármestere, Vargyas
Juhász Tamás – teológiai tanár, Kolozsvár
Kántor Lajos – irodalomtörténész, Kolozsvár
Keszeg Vilmos – egyetemi tanár, Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Magyar Néprajz és Antropológia Intézet, Kolozsvár
Kiss Tibor – külügyi előadó-tanácsos, egykori magyargyerőmonostori lelkész
Kostyák Alpár – televíziós szerkesztő, Kolozsvár
Kötő József – színháztörténész, az EMKE főtanácsosa, Kolozsvár
László Attila – zenetanár-karnagy, Sepsiszentgyörgy
László Tibor – rádiós szerkesztő, Kolozsvár
Lőfi Gellért Attila – karnagy-tanár, a sepsiszentgyörgyi Plugor Sándor Művészeti Líceum igazgatója
Molnár Judit – közíró, Nagyvárad
Németh Júlia – műkritikus, Kolozsvár
Pál-Antal Sándor – történész, akadémikus, Marosvásárhely
Potyó István – zenetanár, a Szent Mihály templom kántor-karnagya, Kolozsvár
Székely Árpád – zenetanár, a Kolozsvári Református Kollégium igazgatója, Kolozsvár
Szonda Szabolcs – a Bod Péter Megyei Könyvtár igazgatója, Sepsiszentgyörgy

Királynő üvegkoronával I.